

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sociální zabezpečení

3. ročník

Sociální činnost

Mgr. et Mgr. Veronika Nosková

druhé, upravené vydání

Obsah

1	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	6
1.1	SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ	7
1.2	STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA.....	7
1.3	SOCIÁLNÍ POMOC	8
	PRACOVNÍ LIST Č. 1	10
	PRACOVNÍ LIST Č. 2	11
2	VÝVOJ SOCIÁLNÍHO STÁTU	12
2.1	PRAVĚK	12
2.2	STAROVĚK.....	12
2.3	STŘEDOVĚK	13
2.4	NOVOVĚK	14
2.5	VZNIK SOCIÁLNÍHO STÁTU	14
2.6	TYPY SOCIÁLNÍCH STÁTŮ.....	15
2.6.1	Redistributivní typ sociálního státu.....	15
2.6.2	Výkonový typ sociálního státu.....	15
2.6.3	Reziduální typ sociálního státu	16
2.6.4	Model sociální politiky v ČR	16
2.7	KRIZE SOCIÁLNÍHO STÁTU	17
	PRACOVNÍ LIST Č. 3	19
	PRACOVNÍ LIST Č. 4	20
3	FAKTORY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	21
3.1	EKONOMICKÉ FAKTORY	21
3.2	SPOLEČENSKOPOLITICKÉ FAKTORY	21
3.3	DEMOGRAFICKÉ FAKTORY.....	21
	PRACOVNÍ LIST Č. 5	22
4	PRINCIPY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	23
5	LIDSKÁ PRÁVA	25
5.1	SOCIÁLNÍ PRÁVA	26
	PRACOVNÍ LIST Č. 6	28
6	FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	29
6.1	FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ.....	29
6.2	FINANCOVÁNÍ STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	30

6.3	FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍ POMOCI	30
7	CHUDOBA	32
7.1	ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ CHUDOBA.....	32
7.2	PŘÍČINY CHUDOBY	33
7.3	ŘEŠENÍ CHUDOBY	34
	PRACOVNÍ LIST Č. 7	36
8	ŽIVOTNÍ A EXISTENČNÍ MINIMUM	37
8.1	ŽIVOTNÍ MINIMUM.....	37
8.2	EXISTENČNÍ MINIMUM.....	37
8.3	SPOLEČNĚ POSUZOVANÉ OSOBY.....	38
8.4	VYUŽITÍ ŽIVOTNÍHO A EXISTENČNÍHO MINIMA	39
8.5	VALORIZACE ŽIVOTNÍHO A EXISTENČNÍHO MINIMA	39
	PRACOVNÍ LIST Č. 8	40
	PRACOVNÍ LIST Č. 9	41
	PRACOVNÍ LIST Č. 10	42
	PRACOVNÍ LIST Č. 11	43
	PRACOVNÍ LIST Č. 12	44
	PRACOVNÍ LIST Č. 13	45
9	MINIMÁLNÍ MZDA.....	46
9.1	VÝŠE MINIMÁLNÍ MZDY	47
9.2	FUNKCE MINIMÁLNÍ MZDY	47
	PRACOVNÍ LIST Č. 14	48
10	SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI.....	49
10.1	PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ.....	51
10.1.1	Příjem	51
10.1.2	Zvýšení příjmu vlastním přičiněním	52
10.1.3	Přiměřené náklady na bydlení	52
10.1.4	Částka živobytí.....	53
10.1.5	Výplata příspěvku na živobytí.....	53
10.2	DOPLATEK NA BYDLENÍ	54
10.2.1	Nárok na doplatek na bydlení.....	54
10.2.2	Výplata doplatku na bydlení	54
10.3	MIMOŘÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC	55

PRACOVNÍ LIST Č. 15	57
11 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ.....	58
11.1 ODVOD POJISTNÉHO	58
11.2 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ.....	60
11.2.1 Stanovení výše zdravotního pojištění.....	61
11.2.2 Státní pojištěnci	62
PRACOVNÍ LIST Č. 16	64
PRACOVNÍ LIST Č. 17	65
PRACOVNÍ LIST Č. 18	66
12 NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ.....	67
12.1 NEMOCENSKÉ	69
12.2 OŠETŘOVNÉ.....	71
12.3 PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ	73
12.4 VYROVNÁVACÍ PŘÍSPĚVEK V TĚHOTENSTVÍ A MATEŘSTVÍ	76
12.5 NÁHRADA MZDY.....	77
PRACOVNÍ LIST Č. 19	79
PRACOVNÍ LIST Č. 20	80
PRACOVNÍ LIST Č. 21	81
PRACOVNÍ LIST Č. 22	83
PRACOVNÍ LIST Č. 23	84
PRACOVNÍ LIST Č. 24	85
13 DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ.....	86
13.1 STAROBNÍ DŮCHOD	86
13.1.1 Důchodový věk	86
13.1.2 Potřebná doba pojištění	88
13.1.3 Předčasný starobní důchod.....	91
13.2 INVALIDNÍ DŮCHOD.....	92
13.2.1 Invalidní důchod v mimořádných případech.....	93
13.3 VDOVSKÝ A VDOVECKÝ DŮCHOD.....	94
13.4 SIROTČÍ DŮCHOD	95
13.5 URČENÍ VÝŠE DŮCHODU	95
13.5.1 Výše starobního důchodu	96
13.5.2 Výše předčasného starobního důchodu	97

13.5.3	Výše invalidního důchodu.....	97
13.5.4	Výše vdovského a vdoveckého důchodu	97
13.5.5	Výše sirotčího důchodu.....	97
13.5.6	Společná ustanovení.....	97
13.6	PODÁVÁNÍ ŽÁDOSTI O DŮCHOD A JEHO VÝPLATA	98
13.7	VEDENÍ EVIDENČNÍCH LISTŮ DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	98
13.8	ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	98
	PRACOVNÍ LIST Č. 25	100
14	ZABEZPEČENÍ V NEZAMĚSTNANOSTI	102
14.1	PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI.....	103
14.2	PODPORA PŘI REKVALIFIKACI.....	108
	PRACOVNÍ LIST Č. 26	110
	Seznam použitých zkratk.....	111
	Seznam použitých pramenů	113

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Občané se dostávají do různých životních situací:

- **přirozených:**
 - ✓ biologických (narození, dospívání, těhotenství, stáří a smrt)
 - ✓ sociálních (životní start, založení rodiny, výdělečná činnost)
- **nepřirozených:**
 - ✓ biologických (nemoc, invalidita)
 - ✓ sociálních (dezintegrace)

Předmětem společenského zájmu jsou životní situace, které mohou vyvolávat nebo vyvolávají sociální napětí. Stát proto usiluje o sociální klid a stabilitu jako o předpoklad ekonomického rozvoje. Z toho důvodu uznává určité životní situace jako tíživé a nabízí občanům jejich řešení. Životní situace občanů, na které sociální politika reaguje, jsou označovány jako **sociální události**¹.

Sociální zabezpečení je systém institucí, zařízení a opatření, které pomáhají předcházet sociálním událostem občanů a zmírňovat či odstraňovat jejich následky.

Sociální zabezpečení souhrnně označuje všechny sociální instituce poskytující občanům radu (poradenství), ochranu (prevenci), materiální (věcná) a peněžní plnění (dávky), služby a azyl (ústavní péči) k uspokojení jejich sociálních potřeb.

Sociální zabezpečení je považováno za nejdůležitější nástroj, kterým se realizuje sociální politika ČR. **Systém sociálního zabezpečení je strukturován do 3 základních pilířů:**

- sociální pojištění
- státní sociální podpora
- sociální pomoc

Tyto 3 systémy se od sebe liší tím, na které sociální události reagují, jakým způsobem jsou dávky v jednotlivých systémech financovány a jakým způsobem jsou tyto systémy organizačně zabezpečeny.

¹ Sociální události mohou být předvídatelné a nepředvídatelné, odvrátitelné i neodvrátitelné. Např. stáří je předvídatelné, ale riziko spočívá v tom, že se jej člověk nemusí dožít (neodvrátitelná událost).

1.1 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Sociální pojištění je založeno na principu, kdy občan sám sebe nebo někdo jiný občana povinně zajišťuje pro případ budoucí pojistné události. Sociální pojištění tak řeší ty sociální události, na které se občan může předem připravit formou odložení části své dnešní spotřeby na krytí důsledků budoucí nejisté dlouhodobé či krátkodobé sociální události.

Sociální pojištění se podle mezinárodní klasifikace dělí na 9 základních systémů:

- úrazové pojištění
- nemocenské pojištění
- zdravotní pojištění
- pojištění v mateřství
- pojištění ve stáří
- pojištění invalidity
- pojištění pozůstalých
- pojištění v nezaměstnanosti
- rodinné přídatky

V ČR sociální pojištění obsahuje 3 subsystémy:

- **důchodové pojištění** (zahrnuje pojištění ve stáří, pojištění invalidity, pojištění pozůstalých → starobní důchod, invalidní důchody, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod)
- **nemocenské pojištění** (zahrnuje pojištění v nemoci, pojištění v těhotenství a mateřství → nemocenské, ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství)
- **příspěvek na státní politiku zaměstnanosti** (zahrnuje pojištění v nezaměstnanosti → podpora v nezaměstnanosti, podpora při rekvalifikaci)

1.2 STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA

V rámci systému státní sociální podpory jsou řešeny sociální události, které jsou na základě určitého společenského konsensu uznány za zřetele hodné. V naprosté většině případů se jedná o sociální události spojené se životem rodiny (narození dětí, péče o děti, jejich výchova po celou dobu přípravy na povolání...)

Státní sociální podpora je systém finančních dávek určených převážně pro rodiny s nezaopatřenými dětmi.

Nezaopatřeným dítětem je:

- dítě plnící povinnou školní docházku
- dítě mladší 26 let, pokud:
 - ✓ studuje SŠ, VOŠ nebo VŠ formou denního studia
 - ✓ z důvodu nemoci nebo úrazu nemůže studovat ani pracovat
 - ✓ z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu² nemůže pracovat
- dítě mladší 18 let, pokud je vedeno v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti ani na podporu při rekvalifikaci

Dávky státní sociální podpory zahrnují:

- **dávky testované (závislé na výši příjmu):**
 - ✓ porodné
 - ✓ přídavek na dítě
 - ✓ příspěvek na bydlení
- **dávky netestované:**
 - ✓ rodičovský příspěvek
 - ✓ pohřebné

1.3 SOCIÁLNÍ POMOC

Systém sociální pomoci je určen k zabezpečení základních životních potřeb osob v situaci absolutního nedostatku hmotných prostředků a v těch sociálních situacích, kdy osoby nejsou schopny samy ani s pomocí rodiny zabezpečovat svoje základní životní potřeby (reaguje na hmotnou a sociální nouzi).

² Za **dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav** se považuje nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než 1 rok.

Stupeň dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu:

- dlouhodobě nemocný
- dlouhodobě zdravotně postižený
- dlouhodobě těžce zdravotně postižený

Stupeň zdravotního postižení posuzují posudkoví lékaři OSSZ.

Základními nástroji sociální pomoci je:

- sociální poradenství – základní, odborné
- dávky pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc
- dávky pro osoby se zdravotním postižením – příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku
- příspěvek na péči a sociální služby – služby sociální péče, služby sociální prevence

PRACOVNÍ LIST Č. 1

Sociální zabezpečení v ČR

SCHÉMA SYSTÉMU SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V ČR		
System SZA	Subsystem	Jednotlivá opatření

PRACOVNÍ LIST Č. 2

Základní pojmy sociálního zabezpečení

1. Definiujte pojem sociální zabezpečení:

--

2. Vyjmenujte pilíře sociálního zabezpečení v ČR a určete, pro které skupiny občanů jsou určeny:

pilíř SZA	cílová skupina

3. Napište, které sociální dávky se vztahují na uvedené sociální události a do kterého subsystému SZA patří:

sociální událost	název sociální dávky	subsystém SZA
nemoc, úraz		
těhotenství a péče o dítě		
invalidita		
odchod do penze		
smrt rodiče studujícího dítěte		
ztráta zaměstnání		
hospitalizace v nemocnici		

4. Posuďte, zda se v následujících případech jedná o nezaopatřené dítě:

1. 12leté dítě, které navštěvuje 6. třídu základní školy	ano	ne
2. 2leté dítě, se kterým je matka na rodičovské dovolené	ano	ne
3. 17leté dítě, které bylo vyloučeno ze studia na střední škole a je evidováno na úřadu práce, nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti ani podporu při rekvalifikaci	ano	ne
4. 27letý student denního magisterského studia na VŠ	ano	ne
5. 23letá studentka dálkového bakalářského studia na VŠ	ano	ne
6. 20letá studentka denního studia na VOŠ	ano	ne
7. 19letý student, který přerušil denní studium SŠ a je v evidenci úřadu práce	ano	ne
8. 11leté dítě, které ze ZŠ přešlo na víceleté gymnázium	ano	ne
9. 22letý student SŠ, který z důvodu úrazu přerušil studium a podle potvrzení lékaře není schopen vykonávat pracovní činnost, studium tím ohroženo není	ano	ne
10. 24letý student denního magisterského studia na VŠ, který jako sirotek pobírá sirotčí důchod	ano	ne
11. 19letá absolventka SŠ, která se bezprostředně po maturitní zkoušce přihlásila do ročního pomaturitního jazykového kurzu	ano	ne
12. 21letý student denního bakalářského studia na VŠ, který pobírá invalidní důchod 3. stupně	ano	ne

2 VÝVOJ SOCIÁLNÍHO STÁTU

Sociální zabezpečení je poměrně mladým nástrojem sociální politiky. Začalo se konstituovat na přelomu 19. a 20. století, kdy se postupně objevují první systematické sociální aktivity evropských států. Této skutečnosti předcházela určitý vývoj, jehož stěžejní momenty je nutné zdůraznit, abychom si uvědomili historické faktory podmiňující vznik moderního sociálního státu, sociální politiky a sociálního zabezpečení.

2.1 PRAVĚK

- člověk v sobě od pravěku chová potřebu sociálního bezpečí → nejstarší uspořádání společnosti bylo založeno na společném úsilí rodu o přežití → tzv. **rodová solidarita**
- s dělbou práce a rozvojem společnosti vznikl problém péče o ty, kteří nebyli zařazeni do společenského systému tak, aby se o sebe mohli postarat (děti, handicapovaní, staří lidé) → vznikl problém obživy, který se později rozvinul v **problém chudoby** → **nejstarší sociální problém**

2.2 STAROVĚK

- v některých starověkých státech (Řecko, Řím) bylo poskytnutí **pomoci závislé na významnosti a užitečnosti člověka pro společnost**³
- podpora byla určena jen konkrétním skupinám lidí (svobodní) a pouze po určitou dobu – byla přidělována půda válečným vysloužilcům, poskytována pomoc vdovám a sirotkům po bojovnících, chléb chudým svobodným občanům,⁴ úředníkům
- svobodný pán byl živěn svými otroky, a proto nepotřeboval žádné sociální garance od státu
- největším sociálním nebezpečím bylo pro svobodné zchudnout a upadnout do dlužního otroctví → sociální reformy zaměřené na navrácení svobody dlužním otrokům (např. Solónovy reformy, konec 6. st. př. n. l.)

³ Např. Platon považuje Spartu za nejdokonalější z existujících městských států – nechávají usmrcovat neduživé děti. Každý musí být soběstačný. Nemocné a zraněné je třeba léčit, jen pokud je naděje, že se vrátí na své místo ve společnosti. Účelem léčby je navrátit narušenou pracovní schopnost, nikoli prodlužovat život. Takoví lidé nejsou užiteční ani sobě, protože neprožívají plnohodnotný život, ani obci, protože se neúčastní sociálního života.

⁴ Ve 4. st. př. n. l. se v Athénách poskytovala státní pomoc svobodným občanům, pokud oslepli, byli chromí nebo jinak vážně postižení a nemohli si sami zajistit obživu. Předpokladem poskytnutí pomoci bylo zjišťování majetku, který nesměl přesáhnout stanovenou hranici. V Athénách se masově zchudlých svobodných občanů postupně soustřeďovaly a ohrožovaly stát – zavedení tzv. diet, sociální podpory (v Římě známé „chléb a hry“).

- otrok nebyl považován za člověka, ale za „věc patřící svému pánovi“
- Řekové nepovažovali soucit a pomoc slabším a nemocným za kladné hodnoty

2.3 STŘEDOVĚK

- monoteistická náboženství vyzývají k filantropii, dobročinnosti a pomoc bližnímu formulují jako ctnost
- křesťanství položilo základy pro filantropii v Evropě – základem je křesťanská láska k bližnímu (charita) → vliv na sociální aktivity středověké společnosti
- **pomoc měla většinou dobročinný charakter, neměla povahu systémové péče o lidi, byla nahodilá a neorganizovaná**
- roste problém chudoby → problém lidí „bez pána“, kteří zůstali bez zdroje obživy po rozpadu Říše římské – jejich osud závisel na dobrovolné sousedské výpomoci
- nejvýznamnějším nositelem sociální péče byla **církev**:
 - ✓ nejstarší impulzy k pomoci potřebným přišly od církve, která již v době svých počátků nabádala k pomoci nuzným
 - ✓ od založení církve byla organizována pomoc církevními obcím, pořádání sbírek
 - ✓ budování útulků pro určité skupiny lidí (sirotci, staří lidé, poutníci...)
 - ✓ vznik řeholních řádů – nedílnou součástí mnoha z nich byla i sociální činnost – zaměřená na různé skupiny sociálních problémů
- růst chudoby ve 13. a 14. století způsobil, že církevní instituce byly schopny starat se jen o ty nejpotřebnější → vedle církve se v sociální činnosti angažují **obce a šlechta** (tzv. chudinská péče) → reagují na závažnější sociální problémy, které ohrožují celou společnost:
 - ✓ ve středověku bylo bezdomovectví jedním ze závažných problémů → důsledek válek, vyhánění chudých rolníků z půdy
 - ✓ tuláctví, žebrota, krádeže:
 - obecní útulky pro místní chudé
 - zákaz pobytu cizích žebráků
 - regulace žebroty udílením práva (povolení) žebrat
 - v některých oblastech panovníci ukládají bohatým povinnost přispívat na pomoc chudým → aby se sociální problémy nevyhrotily do krajnosti
- do 1. poloviny 19. století nemá **stát** v sociální oblasti žádnou nebo značně omezenou roli

2.4 NOVOVĚK

- rozvoj věd, průmyslu a techniky → průmyslová revoluce
- vzniká kapitalistická společnost – převažuje tržní hospodářství
- ruku v ruce s průmyslovou revolucí se **vyhraňují sociální problémy**:
 - ✓ urbanizace
 - ✓ ztráta tradičního zaměstnání, práce žen a dětí
 - ✓ místní oddělení pracoviště a bydliště
 - ✓ rozpad tradiční rodiny – oddělení rodičovských a prarodičovských generací (tradiční rodina → nukleární rodina)
 - ✓ omezení nebo vyloučení tradičních způsobů řešení sociálních problémů (vlastními silami, prostřednictvím rodiny, sousedů, obce)
- **od poloviny 19. století se řešení těchto problémů stále více přesouvá na stát** → stát je společenskými poměry „donucen“ aktivně se podílet na zabezpečení základních životních podmínek lidí

2.5 VZNIK SOCIÁLNÍHO STÁTU

- ve 2. polovině 19. století dochází k přijímání opatření, která jsou základními stavebními kameny tzv. sociálního státu
- v současné době považují vyspělé státy účast v sociální oblasti za nedílnou součást svých aktivit → k označení takového stavu se běžně používá pojem **SOCIÁLNÍ STÁT** (angl. termín „welfare state“ – stát blahobytu, stát veřejných sociálních služeb)
- termín **WELFARE STATE** poprvé použil na počátku 40. let 20. století anglický lord W. H. Beveridge, který je také autorem komplexního systému sociálních opatření pro obyvatele Velké Británie jako ochrany před 5 „velkými zly“ (chudobou, nemocí, nezaměstnaností, nevzdělaností a nedostatečným bydlením):
 - ✓ jedná se o nové pojetí odpovědnosti vlády za životní podmínky a blahobyt občanů
 - ✓ stát poskytuje občanům ochranu před některými náhodnými vlivy a zaručuje určitá životní minima a pomoc v závažných životních situacích
- v průběhu 19. století se v Evropě objevují první systémy sociálního pojištění, jejich předchůdcem byly podpůrné spolky tovaryšů (mj. zavazovaly členy spolku k přispívání pro práce neschopné členy spolků a pozůstalé)
- na českém území byl již v roce 1854 položen základ pro samostatné hornické pojištění

- v Německu se ve 2. polovině 19. století objevuje během vlády kancléře Bismarcka moderně organizované sociální pojištění (zahrnovalo nemocenské, úrazové, invalidní a starobní pojištění)
- mimo státní oblast působení plnily ve venkovských oblastech významnou roli výměnky (starý sedlák postoupil svůj majetek synovi k hospodaření smlouvou, kterou se syn zavázal rodičům do smrti poskytnout bydlení a stravu; instituce výměnky byla velmi rozšířena v 18. století)

2.6 TYPY SOCIÁLNÍCH STÁTŮ

Dnešní vyspělé evropské země počítají s účastí státu v sociální politice. Státy vyspělých demokratických zemí jsou státy sociálními. Přesto mezi jednotlivými státy a jejich sociální politikou existují určité rozdíly, které vycházejí z míry sociálnosti, způsobu sociálního chování státu a z úlohy, kterou má v sociální politice stát a ostatní subjekty.

2.6.1 Redistributivní typ sociálního státu

- sociální potřeby občanů vnímá jako sociální práva
- v sociální politice hraje dominantní roli stát – výrazně omezuje, někdy až ruší, aktivity nestátních subjektů
- do svých sociálních aktivit zahrnuje všechny občany bez ohledu na to, zda jsou sociálně potřební – univerzální poskytování dávek
- značný rozsah redistribuce (přerozdělování finančních prostředků mezi občany) – náročný na ekonomické zdroje
- dnes jej najdeme: Dánsko, skandinávské země, Holandsko, bývalá ČSSR⁵

2.6.2 Výkonový typ sociálního státu

- založen na myšlence, že sociální potřeby občanů mají být přednostně uspokojovány na základě pracovního výkonu a zásluh
- stát zaručuje pouze základní, minimální pomoc, zároveň vytváří prostor pro působení nestátních subjektů (církve, neziskové organizace, občanské iniciativy...)

⁵ Jde o typ blízký sociálním aktivitám státu v bývalé ČSSR (systém nebyl založen na demokratickém uspořádání společnosti, sloužil i k diskriminaci určitých jedinců či skupin). Někteří autoři hovoří o tzv. **leninském typu sociálního státu** – byl spojen s režimem ve státech východní a střední Evropy, typický monopol státu v poskytování sociálních služeb. Poskytoval svou pomoc na základě splnění předpokladu, že jednotlivci byli součástí pracujícího lidu. Jakmile jedinec odmítl stát se takovou součástí, byl vyloučen ze sociální ochrany a často i kriminalizován. V praxi docházelo k omezování sociálních práv lidí, takže systém sociální ochrany představoval spíše nástroj kontroly.

- založen na širší spolupráci občanů a na aplikaci povinného sociálního pojištění
- dnes jej najdeme: Německo, Francie, Rakousko

2.6.3 Reziduální typ sociálního státu

- zdůrazňuje individuální odpovědnost každého za uspokojení sociálních potřeb
- role státu v sociální politice je značně potlačena
- stát spoléhá na trh a rodinu – 2 přirozené způsoby, jak jsou uspokojovány potřeby lidí
- státní pomoc je občanovi nabídnuta jako poslední – v případech, kdy ostatní subjekty selžou → odpovědnost státu za sociální situace je však minimální, poskytované finanční dávky taktéž minimální
- jedinou funkcí sociální politiky je řešení chudoby
- dnes jej najdeme: USA, Japonsko, Velká Británie

Uvedené typy sociální států (sociálních politik) nemohou ve skutečnosti existovat v jednotlivých zemích v čisté modelové podobě. Model sociální politiky v každé konkrétní zemi je vždy výsledkem kombinace prvků všech tří typů.

Jednotlivé typy (modely) je třeba chápat jako určité vzory, vedoucí k ujasnění předností i slabých stránek spojených s jednotlivými modely → má svůj význam při hledání vhodného konceptu sociální politiky. Navíc sociální politika je živým systémem, který je ovlivněn historickými zvláštnostmi, národními specifiky, politickými, ekonomickými aj. možnostmi a musí reagovat podle okamžitých potřeb.

V posledních 20 letech můžeme pozorovat soustavné hledání optimální míry účasti státu v sociální politice. Otázkou není, zda se má stát v sociální politice angažovat, či ne, ale především jaká má být míra účasti státu v sociální politice.

2.6.4 Model sociální politiky v ČR

- ani Českou republiku nemůžeme jednoznačně přiřadit jen k jednomu typu sociální politiky
- model sociální politiky naší země se utváří v reakci na socialistickou minulost a v souvislosti se změnami společenského systému po roce 1989
- **doba socialistického vývoje** byla založena na zcela odlišných politických, ekonomických a sociálních podmínkách:
 - ✓ monopolní postavení státu v sociální oblasti
 - ✓ vyloučení ostatních subjektů ze sociální politiky

- ✓ rovnostářský model
 - ✓ náročný na ekonomické zdroje
 - ✓ podporující pasivní chování obyvatel
 - ✓ represivní přístup k určitým skupinám a jedincům
 - ✓ nesvoboda a potlačování lidských práv
 - ✓ přestože sociální systém zahrnoval více než 60 sociálních dávek a některé sociální situace řešil duplicitně, řada sociálních situací nebyla řešena vůbec
 - ✓ jednotlivé dávky měly konstantní úroveň zpravidla po celou dobu pobírání (neexistovala pravidla pro valorizaci)
- **společenská i sociální transformace po roce 1989:**
- ✓ prohlubuje se diferenciaci společnosti, rostou příjmové a majetkové nerovnosti
 - ✓ vznikají nové sociální problémy (chudoba, sociální vyloučení, nezaměstnanost)
 - ✓ systémová změna sociální politiky je spojena se zeslabením prvků redistributivního typu – omezení sociální velikosti státu při současném posílení prvků výkonových a reziduálních → snaha o úspornou a zároveň účinnou sociální politiku
 - ✓ potřeba obnovy individuální odpovědnosti za vlastní osud a podpora aktivního postoje k práci
 - ✓ vytvoření úřadů práce a zavedení zabezpečení uchazečů o zaměstnání
 - ✓ stanovení minimální mzdy
 - ✓ stanovení principů valorizace důchodů
 - ✓ ochrana rodin s dětmi (stanovení životního minima, zavedení dávek pro rodiny s dětmi)
 - ✓ rozvoj sítě sociálních služeb

2.7 KRIZE SOCIÁLNÍHO STÁTU

V poslední době se stále více zdůrazňuje, že se praxe sociálního státu dostala do krize. „Prvním problémem je skutečnost, podle které je tempo růstu sociálních výdajů větší než tempo ekonomického růstu. Znamená to, že sociální potřeby překračují ekonomické možnosti. Druhým faktorem jsou demografické ukazatele stárnutí populace. Stále více lidí se – právě díky zdravotní politice – dožívá vyššího věku, a tím rostou výdaje na důchodové zabezpečení. Dalším momentem krize je růst nákladů na byrokracii, která zabezpečuje distribuci a adresnost sociálních dávek. Čtvrtou příčinou úpadku sociálního státu jsou důsledky v oblasti hodnot. Stále více lidí parazituje na sociálních dávkách, namísto práce volí raději podporu

v nezaměstnanosti, zneužívání povinnosti státu se stává společenskou normou. Demotivační charakter však působí i na straně středních a vyšších vrstev, protože při progresivním zdanění již vynaložené náklady neodpovídají velikosti příjmu či zisku.“⁶

⁶ DAVID, R. *Politologie. Základy společenských věd*. s. 130

PRACOVNÍ LIST Č. 3

Vývoj sociálního státu

1. Co označuje termín welfare state:

--

2. Vyjmenujte typy sociálních států a stručně je charakterizujte:

3. Uveďte příčiny krize sociálního státu:

4. Jakými zásadními změnami prošel český systém sociálního zabezpečení po roce 1989:

--

PRACOVNÍ LIST Č. 4

Vývoj sociálního státu

Posuďte, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá:

1. Starověké Řecko považovalo soucit s trpícími za důležitou hodnotu.	ano	ne
2. S nějakou formou sociální pomoci od státu mohli ve starověkém Řecku počítat jen určité skupiny občanů – většinou ti, kteří pracovali ve „státním sektoru“ (např. úředníci, vojáci).	ano	ne
3. Svobodný občan ve starověkém Řecku, který využíval práci otroků, od státu nepotřeboval a ani nemohl očekávat žádné sociální jistoty.	ano	ne
4. Ve starověkém Římě byly využívány sociální podpory nazvané „chléb a hry“. Jejich smyslem bylo poskytnout dlouhodobou podporu nejchudším svobodným občanům.	ano	ne
5. Základy dobročinnosti v Evropě mají svůj původ v křesťanství.	ano	ne
6. Křesťanství hlásá milosrdnou lásku k bližnímu, tzv. filantropii.	ano	ne
7. Ve středověku byly první církevní aktivity v oblasti sociální péče nahodilé a neorganizované.	ano	ne
8. V důsledku výrazného nárůstu chudoby ve 13. a 14. století se vedle církve do poskytování sociální péče zapojují i obce.	ano	ne
9. Poskytování sociální péče obcemi ve středověku je označováno jako chudinská péče.	ano	ne
10. Mezi aktivity obecní sociální činnosti ve středověku patřilo např. budování útulků pro místní chudé a regulace žebroty udílením povolení žebrot.	ano	ne
11. První systematické aktivity státu v sociální oblasti se objevují až v 2. polovině 20. století.	ano	ne
12. Špatné pracovní podmínky dělníků v 19. století vedly některé evropské země k regulaci pracovního práva.	ano	ne
13. Počátky organizované katolické charity v českých zemích spadají do doby první republiky, kdy zažívala velký rozvoj.	ano	ne
14. Komunistický režim v Československu považoval nestátní organizace působící v sociální oblasti za významné partnery.	ano	ne
15. V socialistickém Československu byla zavedena povinnost pracovat.	ano	ne
16. Uspořádání společnosti v socialistickém Československu nebylo založeno na demokratických principech, k určitým skupinám občanů byl zaujímán tvrdý represivní přístup – to se ale nepromítalo do systému sociálního zabezpečení.	ano	ne
17. V socialistickém Československu byla rozvinuta široká síť sociálních služeb, v nichž dominantní postavení měly domovy důchodců, ústavy sociální péče a pečovatelská služba.	ano	ne
18. Po roce 1989 byla zavedena podpora v nezaměstnanosti, kterou poskytují úřady práce. Úřady práce existovaly i před rokem 1989.	ano	ne
19. Po roce 1989 byla zavedena také minimální mzda, jejíž výše v roce 1991 činila 2000 Kč.	ano	ne
20. Systém dávek pro rodiny s nezaopatřenými dětmi byl zaveden až po roce 1989.	ano	ne
21. K označení sociálního státu se užívá anglický termín „social care“.	ano	ne
22. Anglický termín „welfare state“ označuje jeden z typů sociálních států.	ano	ne
23. V posledních 40 letech se hovoří o tzv. krizi sociálního státu.	ano	ne

3 FAKTORY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Každý systém sociálního zabezpečení je podmíněn předchozím historickým vývojem, národní tradicí a mnoha dalšími faktory. Tyto faktory do určité míry předurčují formování soustavy sociálního zabezpečení. Mezi hlavní patří ekonomické faktory, společenskopolitické faktory a demografické faktory.

3.1 EKONOMICKÉ FAKTORY

- velikost a dynamika vytvořených zdrojů v ekonomice ovlivňuje významně i sociální zabezpečení
- závažné problémy se vyskytují v případě poklesu ekonomického růstu:
 - ✓ dopady v oblasti nezaměstnanosti; vzrůst chudoby, životních nákladů a jiných negativních sociálních jevů → potřeba růstu sociálních výdajů
 - ✓ v souvislosti s poklesem ekonomického růstu se objevuje snaha omezovat prostředky plynoucí do systému sociálního zabezpečení
- růst cen se promítá do zvyšování dávek (valorizace), ale i do růstu nákladů institucí působících v sociálním zabezpečení
- významný dopad na sociální zabezpečení má vývoj nezaměstnanosti → klíčové je úsilí státu o snižování nezaměstnanosti a zvyšování zaměstnanosti

3.2 SPOLEČENSKOPOLITICKÉ FAKTORY

- otázky sociálního zabezpečení patří ke klíčovým bodům volebních programů politických stran
- vládní programy v oblasti sociálního zabezpečení → bez potřebné politické podpory není možné prosadit významné změny v sociálním zabezpečení

3.3 DEMOGRAFICKÉ FAKTORY

- proces stárnutí populace – prodlužování střední délky života, pokles úmrtnosti i porodnosti
- stárnutí obyvatelstva ovlivňuje všechny sféry národních ekonomik – problém zajišťování obyvatelstva ve stáří (zajištění penzijních nákladů, nákladů na sociální služby a zdravotní péči)
- společenská diskuse o potřebnosti sociálních reforem v důchodové a zdravotní oblasti

PRACOVNÍ LIST Č. 5

Faktory sociálního zabezpečení

1. Vyjmenujte, která negativa s sebou přináší dlouhodobá nezaměstnanost pro občana a pro stát – z pohledu sociálního zabezpečení:

občan	
stát	

2. Vyhledejte údaje spojené s aktuální nezaměstnaností v ČR:

kalendářní měsíc / rok	celková nezaměstnanost	míra nezaměstnanosti v %

3. Které skupiny osob jsou nejvíce ohroženy nezaměstnaností:

4. Vysvětlete, jaký je vztah mezi inflací a valorizací:

5. Demografické faktory v SZP – vyhledejte potřebné údaje:

roční porodnost v ČR za poslední 3 roky	kalendářní rok	
	kalendářní rok	
	kalendářní rok	
roční úmrtnost v ČR za poslední 3 roky	kalendářní rok	
	kalendářní rok	
	kalendářní rok	

6. Vyhledejte, kolik bylo v ČR vybráno na pojistném na sociální zabezpečení (tzv. sociální pojištění) a kolik bylo vyplaceno na dávkách nemocenského a důchodového pojištění:

kalendářní rok	celková výše vybraného pojistného	celková výše vyplacených dávek

7. „Stárnutí obyvatelstva ovlivňuje všechny sféry národních ekonomik, vzniká problém zajišťování obyvatelstva ve stáří (zajištění penzijních nákladů, nákladů na sociální služby a zdravotní péči).“ – napište, jak uvedenému výroku rozumíte. Svou úvahu podložte argumenty:

4 PRINCIPY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Sociální zabezpečení vychází z několika principů:

- **princip univerzality (všeobecnosti)** – sociální zabezpečení zahrnuje všechny občany a v případě vzniku zákonem definovaných sociálních událostí jim zaručuje poskytnutí pomoci
- **princip uniformity (rovnosti)** – úsilí zabezpečit všechny oprávněné osoby podle stejných jednotných pravidel
- **princip komplexnosti (úplnosti)** – úsilí o vytvoření systému, který bude reagovat na sociální události občanů nejen formou sociálních dávek, ale i systémem sociálních služeb
- **princip adekvátnosti** – uplatňování principu vyžaduje, aby výše jednotlivých dávek a služeb byla přiměřená sociálním potřebám a individuálnímu přičinění jednotlivých osob (mj. také jako prevence sociálního parazitismu)
- **princip sociální garance** – systém sociálního zabezpečení musí občanům poskytovat záruky pomoci při vzniku společensky uznaných životních událostí – vytvoření záchranné sociální sítě, která by všem občanům zabezpečovala dosažení alespoň společensky uznané minimální životní úrovně
- **princip sociální solidarity** – princip vzájemné pomoci, soudržnosti a sounáležitosti
Princip sociální solidarity (státem organizované) by měl být rozvíjen ve dvou rovinách:
 - ✓ občané s vyššími příjmy by se měli podílet na zabezpečení občanů s nižšími příjmy
 - ✓ ekonomicky aktivní část obyvatelstva by měla přispívat k úhradě dávek občanů v hmotné a sociální nouzi

Významné místo má i dobrovolná solidarita jednotlivců a spolků, která se uskutečňuje různými formami (např. nadace).

- **princip sociální spravedlnosti** – pravidla, podle nichž jsou ve společnosti rozdělovány předpoklady a prostředky veřejného blahobytu. Často jsou rozlišovány 3 přístupy k problému spravedlnosti:
 - ✓ každému stejně – např. stejná mzda za stejnou práci
 - ✓ každému podle jeho potřeb – tato zásada předpokládá existenci nadměrně chudých a postižených občanů ve společnosti, jejichž situace jim neumožňuje

stejný přístup k prostředkům a podmínkám jako ostatním občanům; určitá autorita (stát) rozhoduje o potřebách každého jedince

- ✓ každému podle jeho zásluh – ve společnosti existují různé pozice a zaměstnání a jejich nositelé přinášejí pro společnost určité výhody a podle toho by měli být oceňováni; objevuje se problém s pověřením toho, kdo zásluhy definuje a jak se mají měřit
- **princip participace** – podpora spoluúčasti jednotlivých občanů a rodin při řešení vlastních sociálních událostí tak, aby byl posílen princip odpovědnosti jednotlivých subjektů za úroveň vlastních životních podmínek

5 LIDSKÁ PRÁVA

V průběhu lidských dějin můžeme sledovat vývoj úsilí o uznání práv člověka, o právo na důstojnou existenci. První deklarací lidských práv je biblické desatero. Křesťanství v evropském prostředí významně přispělo svým pojetím mravní rovnosti lidí a významem kladeným na lidskou osobnost k myšlence lidských práv.

Lidská práva se odvozují od přirozené důstojnosti lidské osobnosti – člověk na ně má přirozený nárok a stát ani společnost mu je nepřiděluje, pouze je uznává, prohlašuje a potvrzuje.

Lidská práva jsou:

- univerzální – platná pro všechny
- nezrušitelná a nezczizitelná – nelze je žádným postupem odejmout
- nepromlčitelná – člověk o ně nemůže přijít tím, že je nevykonává
- nezadatelná – člověk se jich nemůže vzdát

Pojem lidská práva začíná být ve větší míře používán až po 2. světové válce. S myšlenkou písemného vyjádření lidských práv přišel prezident USA Roosevelt v roce 1944. Po jeho smrti se realizace této myšlenky ujala jeho manželka, která ji jako předsedkyně příslušného výboru OSN dovedla až k přijetí ve **Všeobecné deklaraci lidských práv (VDLP)** 10. 12. 1948⁷.

VDLP je prvním uceleným katalogem lidských práv na mezinárodní úrovni. I když není mezinárodní smlouvou a nemá právní závaznost, získala u vlád jednotlivých států vysokou prestiž a je používána jako autoritativní dokument. Z VDLP vycházejí všechny hlavní mezinárodní smlouvy o lidských právech.

Lidská práva jsou nejčastěji rozdělována do 5 skupin:

- **občanská práva** – zaručují člověku život, rovnost, svobodu, ochranu osobnosti, soukromí
- **politická práva** – zaručují člověku možnost chovat se jako občan v demokratické společnosti, patří k nim právo být občanem státu, svoboda být osobností, právo sdružovat se, hájit své zájmy, právo svobodně se pohybovat
- **ekonomická práva** – zahrnují právo vlastnit majetek, právo na práci

⁷ na 10. prosince připadá Mezinárodní den lidských práv

- **sociální práva**
- **kulturní práva** – zahrnují právo na vzdělání, právo účastnit se kulturního života, právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, vědecké a literární nebo umělecké tvorby

5.1 SOCIÁLNÍ PRÁVA

Na sociální práva lze pohlížet dvojím způsobem - buď to jsou všechna práva související s právem na práci, nebo se jedná o práva zabezpečující člověku náhradní příjmy – tedy právo na sociální zabezpečení:

- **právo na práci:**
 - ✓ právo na práci v demokratické společnosti znamená možnost zvolit si svobodně zaměstnání v uspokojivých pracovních podmínkách za přiměřenou odměnu, právo získat práci v mezích společenských možností nebo peněžitou podporu v nezaměstnanosti, která by zajistila přiměřenou a lidsky důstojnou životní úroveň
 - ✓ nezbytnou součástí plné realizace práva na práci je i právo na vzdělání a na náležitou přípravu pro povolání
 - ✓ právo na práci je jedním ze základních nástrojů sociální emancipace člověka
- **právo na uspokojivé pracovní podmínky:**
 - ✓ zahrnuje právo na spravedlivou odměnu a stejnou odměnu za práci stejné hodnoty bez jakéhokoli rozlišování
 - ✓ právo na bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky
 - ✓ právo na odpočinek a rozumné vymezení pracovní doby
 - ✓ občan má právo na to, aby stát definoval a zaručil jeho základní sociální práva, zakládající jeho sociální jistotu, aby si mohl také kolektivním vyjednáváním zajistit zlepšování životních a pracovních podmínek
- **právo na přiměřenou životní úroveň:**
 - ✓ zahrnuje právo na ochranu zdraví jako základní determinanty životní úrovně
 - ✓ úsilí státu o vytvoření záruky minimální mzdy, která umožní slušný a důstojný život
- **právo na rodinu:**
 - ✓ stát má zajistit nejširší možnou ochranu a pomoc rodině, která je přirozenou a základní jednotkou společnosti, zvláště při jejím založení a po dobu, kdy odpovídá za péči a výchovu nezletilých dětí

- ✓ zvláštní ochrana má být věnována matkám v průběhu přiměřeného období před a po narození dítěte
- ✓ zvláštní ochrana má být také věnována dětem a mládeži (ochrana proti vykořisťování, předčasnému zaměstnávání, ohrožení mravnosti a zdraví)
- **právo na sociální zabezpečení:**
 - ✓ stát je povinen realizovat je tak, aby naplněním ekonomických, sociálních a kulturních práv zajistil důstojnost a svobodný rozvoj osobnosti člověka. Stát vytváří takové prostředí, aby přiměl občany postarat se o sebe v době výdělečné činnosti odložením části spotřeby, a tak omezuje rozsah sociální solidarity jen na ty občany, kteří se o sebe takto postarat nemohou.
- **právo na svobodu sdružování:**
 - ✓ právo sdružovat se k obraně svých zájmů
 - ✓ zahrnuje i právo na kolektivní vyjednávání, petiční právo a jiná práva s tím spojená

PRACOVNÍ LIST Č. 6

Principy sociálního zabezpečení / Lidská práva

1. K názvům jednotlivých principů sociálního zabezpečení doplňte český ekvivalent:

	český ekvivalent
princip univerzality	
princip uniformity	
princip komplexnosti	
princip adekvátnosti	
princip sociální garance	
princip sociální solidarity	
princip participace	

2. Princip sociální solidarity – doplňte údaje do tabulky:

	definice	příklad
dobrovolná solidarita		
státem organizovaná solidarita		

3. Vysvětlete vybrané principy sociálního zabezpečení:

princip adekvátnosti	
princip sociální garance	
princip participace	

4. Co je Všeobecná deklarace lidských práv. Kdy a kým byla přijata:

--

5. Vyjmenujte sociální práva:

6. V čem spočívá právo na sociální zabezpečení:

--

6 FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Veřejné výdaje na sociální zabezpečení ve většině vyspělých zemí nepřetržitě rostou. Na sociální zabezpečení se pohlíží jako na jeden z významných veřejných výdajů.

V sociálním zabezpečení rozeznáváme náklady dvojího druhu:

- **náklady na činnost** – na vlastní dávky a služby, které získává klient
- **náklady na správu** potřebnou k činnosti, která zahrnuje náklady na:
 - ✓ investice potřebné pro provoz činnosti (do staveb a techniky)
 - ✓ vlastní správu (mzdy, materiální náklady potřebné k provádění činnosti)

Na financování sociálního zabezpečení se podílejí:

- **stát** – sociální činnosti financuje z daní nebo jiných příjmů a majetku:
 - ✓ přímé daně – daň z příjmů, pojistné jako podíl na přímých daních
 - ✓ nepřímé daně – DPH, spotřební daně, daně z provozu, z majetku atd.
- **samospráva** (kraje, obce) – zdroje na sociální činnosti získává ze státního rozpočtu, z poplatků a z darů
- **zaměstnavatelé** – mají povinnost přispívat na pojištění zaměstnanců a hradit některé náklady na sociální ochranu nařízenou státem
- **občan** – přispívá na povinnou solidaritu s jinými občany (tzv. sociální redistribuce), může dobrovolně přispívat na sociální účely různým sdružením a nadacím (stát může povolit, aby si občan tyto částky do určité výše odečetl ze základu pro výpočet daně z příjmů)

6.1 FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ

Zdrojem financování sociálního pojištění v ČR jsou příjmy státního rozpočtu, přičemž výraznou položku v těchto příjmech tvoří pojistné na sociální zabezpečení. **Pojistné na sociální zabezpečení** zahrnuje:

- pojistné na důchodové pojištění
- pojistné na nemocenské pojištění
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Pojistné na sociální zabezpečení vybírají státní orgány – správy sociálního zabezpečení (Česká správa sociálního zabezpečení a okresní správy sociálního zabezpečení).

Pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu státního rozpočtu. Na samostatný účet státního rozpočtu se z plateb pojistného na sociální zabezpečení převádí poměrná část odpovídající pojistnému na důchodové pojištění, neboť pojistné na důchodové pojištění se nevybírá zvlášť (všechny 3 odvody se odvádějí souhrnně jednou částkou a jednotlivé odvody se v této částce nerozlišují). Od roku 1997 výdaje na důchody převyšují vybrané pojistné na důchodové pojištění, rozdíl je hrazen ze státního rozpočtu.

Uvedený způsob financování, tzv. **průběžné financování**,⁸ je závislý na demografické struktuře obyvatel. „Dokud se bude zvyšovat průměrná doba dožití, pak se musí zvyšovat i věková hranice pro odchod do důchodu. Dnešní systém byl nastaven před více než sto lety, kdy se doba, kdy byl jedinec v důchodu, počítala na roky. Dnes je to dvacet i více let a není možné systém průběžného modelu udržet. Fakticky prostě ubývá těch ekonomicky aktivních, kteří mohou na penze stávajícím důchodcům přispívat. ... Státní systém důchodového zabezpečení proto není při nynějším nastavení dlouhodobě udržitelný. Je tedy nezbytné hledat nové zdroje nebo příjmy na financování penzí budoucím generacím.“⁹

6.2 FINANCOVÁNÍ STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

Financování systému státní sociální podpory probíhá **plně ze státního rozpočtu**. Organizace systému je také plně v rukou státních orgánů – o dávkách státní sociální podpory rozhodují úřady práce. Na dávky státní sociální podpory se neplatí pojistné.

Jedná se o univerzální systém, jehož prostřednictvím lze uskutečňovat sociální transfery ze státního rozpočtu směrem k vybraným skupinám obyvatel.

6.3 FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍ POMOCI

Systém sociální pomoci je **financován z více zdrojů**:

- v první řadě se na financování podílí stát prostřednictvím státního rozpočtu – krajským a obecním úřadům jsou ze státního rozpočtu poskytovány účelové dotace
- vedle toho se na financování sociální pomoci podílejí krajské a obecní úřady prostřednictvím vlastních zdrojů – jedná se zejména o podíl na vybraných daních
- na financování se podílejí také občané jako příjemci dávek sociální pomoci
- významnou roli v poskytování sociální pomoci mají nestátní subjekty (občanská sdružení, nadace, církve ad.), které usilují o získání dotací na svou činnost (dotace prostřednictvím krajských úřadů, MPSV, fondů EU)

⁸ více viz učebnice Sociální politika pro 1. ročník, kapitola Důchodová politika

⁹ MPSV. *Důchodová reforma*. [online]. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z < <http://www.mpsv.cz/cs/10450>>

V rámci sociální pomoci lze rozlišovat:

- **financování sociálních služeb** – jedná se o pobytové sociální služby a služby ambulantní a terénní. Rozlišujeme dvě základní metody financování:
 - ✓ dotace „na lůžko“ – je dotována služba, takto dotován je každý, kdo službu využívá
 - ✓ dotace na „hlavu“ – dotován je občan prostřednictvím sociální dávky, aby si sám mohl koupit sociální službu, kterou potřebuje
- **financování sociálních dávek** – prostřednictvím státního rozpočtu

7 CHUDOBA

Chudoba je stav omezených životních podmínek a nedostatečného uspokojování základních životních potřeb, protože se jedinci nedostává potřebných zdrojů (příjmů, statků) ve výši, která je společností uznána jako minimální. Chudoba je spojována s hmotnou nouzí, s vyloučením jedinců nebo určitých sociálních skupin od materiálních zdrojů. Život v chudobě představuje tzv. materiální deprivaci.

Problém chudoby provází lidskou společnost od jejích počátků a bude ji pravděpodobně provázet neustále. V současnosti je alarmující především v rozvojových zemích a velmi aktuální se stala i v bývalých socialistických zemích. Chudoba je ale přítomná i v zemích, které se řadí mezi nejvyspělejší světovou špičku.

Chudobou jsou ohroženy nebo v ní žijí jen některé sociální skupiny obyvatelstva. **Mezi chudými se nejčastěji vyskytují:**

- nekvalifikovaní pracovníci
- děti a členové neúplných rodin
- dlouhodobě nezaměstnaní
- nemocní, invalidní
- migranti

7.1 ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ CHUDOBA

Chudoba je vždy subjektivně prožívána a odlišně vnímána samotnými chudými a odlišně ji vnímá také společnost. Ta musí umět oddělit chudé a nechudé občany, aby mohla účelně volit a usměrňovat sociálně politická opatření k řešení chudoby. K tomu slouží určité koncepty vymezující chudobu pomocí faktorů, které nejsou závislé na mínění těch, kterých se dotýká → absolutní a relativní chudoba.

Absolutní chudoba:

- termín absolutní chudoba je používán především v souvislosti s chudobou v rozvojových zemích, kde je stále aktuální problém fyzického přežití a smrti hladem
- její hranice jsou dány prostředky, které umožňují uhradit potřeby holého přežití v dané společnosti – vymezuje pouze to, co je nezbytné k udržení pouhé existence člověka v co nejjednodušší a nejekonomičtější míře

- nejrozšířenějším způsobem měření chudoby je tzv. hranice chudoby¹⁰ – má vyjadřovat předěl mezi těmi, jejichž příjmy jsou dostatečné k uspokojení základních potřeb a mezi těmi, jejichž příjmy k tomu nedostačují → v roce 1990 označila Světová banka příjem dosahující částky 1 americký dolar/den za celosvětovou hranici extrémní chudoby

Relativní chudoba:

- pojem zdůrazňuje, že na chudobu je nutno nahlížet jako na stav relativního strádání jedince – relativní chudoba je určena vzdáleností od průměrného životního standardu ve společnosti
- prostředky, které má jedinec k dispozici, mu umožňují žít, ale přesto není schopen zabezpečit své životní potřeby v míře, která je v jeho zemi obvyklá
- nejčastěji se projevuje v nedostatečném vybavení předměty dlouhodobé spotřeby, v nižší úrovni bydlení, v nemožnosti spořit...

7.2 PŘÍČINY CHUDOBY

Mezi 3 hlavní příčiny chudoby patří rozdíly ve vlastněném bohatství, nízké výděvky a nezaměstnanost:

- **rozdíly ve vlastněném bohatství:**
 - ✓ neexistence bohatství a jakéhokoliv majetku u chudých nemůže být zdrojem pro uspokojování základních životních potřeb a překlenutí doby, po kterou chudoba trvá
 - ✓ rozdíly ve vlastněném bohatství jsou mnohonásobně vyšší než rozdíly ve výdělcích a zaměstnanosti
- **nízké výděvky ze zaměstnání:**
 - ✓ spojeny s nedostatečným vzděláním a kvalifikací – proto je velmi významné úsilí o rovné šance v přístupu ke vzdělávání
 - ✓ nízké výděvky jsou spojeny i s rozdíly ve schopnostech, inteligenci, pracovitosti, s rozdíly v osobních ambicích jednotlivých pracovníků – diferenciaci výdělků musí být z tohoto hlediska zachována, ale měly by být zavedeny ochranné mechanismy pracovníků před enormně nízkými výdělky → zavádění minimální mzdy

¹⁰ anglicky „poverty line“

- ✓ nízké výdělky jsou ovlivněny i vázaností na byt, péčí o dítě (tzv. nepeněžní preference při volbě zaměstnání), nezpůsobilostí k práci (nemoci, invalidita, nepřizpůsobivost k práci), diskriminací
- ✓ nízké výdělky ze zaměstnání jsou následně příčinou nízkých starobních důchodů
- **nezaměstnanost:**
 - ✓ nezaměstnanost je vždy spojena s poklesem příjmu
 - ✓ není vždy žádoucí řešit nezaměstnanost zvýšením podpor – s ohledem na nepříznivé ekonomické a sociální efekty

„Pro reálný postoj k chudobě v současné době ve vyspělých zemích platí, že se v něm musí promítnout jak odpovědnost společnosti za chudobu, tak i skutečnost jejího možného zavinění jedincem. V praktických opatřeních přijímaných k řešení chudoby je však mnohdy obtížné obě uvedená hlediska uplatnit. Proto jsme také svědky toho, že rozsah podpory státu pro chudé se v jednotlivých zemích liší.“¹¹

7.3 ŘEŠENÍ CHUDOBY

Prostřednictvím samotné prevence se nelze s chudobou vyrovnat. Jsou nutná i opatření sociální politiky, která řeší již existující chudobu. **Přístupy k problému chudoby by měly respektovat následující skutečnosti:**

- etické normy založené na myšlenkách humanismu a na respektu lidských práv – tzn. lidem, kteří se ocitli v chudobě, **by měla být poskytnuta určitá pomoc k zachování lidské důstojnosti** (ve vyspělých zemích je tato pomoc založena i na právu na takovou pomoc ze strany státu)
- konkrétní systém pomoci lidem nacházejícím se v chudobě by měl **zamezit vzniku tzv. sociálního parazitismu** – tj. záměrný, účelový život ze státních podpor, tedy život z práce druhých občanů

K nejčastějším způsobům řešení chudoby patří stanovení záporného zdanění příjmů, minimální mzdy a životního minima:

- **záporné zdanění příjmů (negativní daň):**
 - ✓ do určité výše příjmu není daň placena

¹¹ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. s. 113

- ✓ domácnostem, které jí nedosahují, je příjem do této hranice dorovnáván
- ✓ řešení chudoby touto formou je plošné a náročné na ekonomické zdroje, může demotivovat chudé řešit své životní podmínky vlastními silami
- ✓ v sociální politice se uplatňuje omezeně
- **minimální mzda:**
 - ✓ minimální garantovaný příjem občana
 - ✓ jejím smyslem je zvýšit příjem nejhůře placených pracovníků a chránit je před nízkými výdělky ze strany zaměstnavatele
 - ✓ základním účelem je, aby její výše pokryla výdaje na základní společensky uznané základní potřeby pracovníka, nikoli jeho rodiny → nemusí chudobu řešit, může ji i prohlubovat
- **životní minimum:**
 - ✓ občané ze svých příjmů platí daně, pokud jejich čisté příjmy nedosahují určité společensky uznané minimální hranice, jsou tyto příjmy dorovnávány
 - ✓ v závislosti na životním minimu jsou zavedeny určité dávkové systémy
 - ✓ při porovnání výše příjmu jednotlivce/rodiny s výší jejich životního minima vzniká za splnění zákonem stanovených podmínek nárok na dávku

Řešení chudoby není pouze záležitostí státu, významnou roli může plnit i nestátní neziskový sektor.

PRACOVNÍ LIST Č. 7

Chudoba

1. Jak je z pohledu sociálního zabezpečení definována chudoba:

--

2. Vysvětlete pojmy absolutní chudoba a relativní chudoba:

	definice	příklad
absolutní chudoba		
relativní chudoba		

3. Vyjmenujte nejčastější příčiny chudoby:

4. Vyjmenujte způsoby řešení chudoby z pohledu sociálního zabezpečení:

5. Napište krátkou úvahu na téma CHUDOBA Z POHLEDU OBČANA ČR:

--

8 ŽIVOTNÍ A EXISTENČNÍ MINIMUM

Životní a existenční minimum je upraveno **z. č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.**

8.1 ŽIVOTNÍ MINIMUM

ŽM bylo v českém systému sociálního zabezpečení zavedeno v roce 1991.

Životní minimum (ŽM) je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Částky ŽM za měsíc:

jednotlivec		3 410 Kč
1. zaopatřená osoba v domácnosti (nejstarší)		3 140 Kč
2. a další zaopatřená osoba v domácnosti		2 830 Kč
nezaopatřené děti ¹² ve věku	do 6 let	1 740 Kč
	6 až 15 let	2 140 Kč
	15 až 26 let	2 450 Kč

Za jednotlivce se považuje osoba, která není společně posuzována s jinými osobami.

Věkem osoby rozhodným pro stanovení částek ŽM je věk, kterého osoba dosáhne v kalendářním měsíci, za který je ŽM zjišťováno.

8.2 EXISTENČNÍ MINIMUM

EM bylo v českém systému sociálního zabezpečení zavedeno v roce 2006.

Existenční minimum (EM) je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Pod touto společensky uznanou minimální hranicí příjmů nastává hmotná nouze. Pomoc v hmotné nouzi řeší **z. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.**

Částka EM činí za měsíc 2 200 Kč. EM nelze použít u:

- nezaopatřeného dítěte
- poživatele starobního důchodu

¹² nezaopatřené dítě viz kapitola 1 Vymezení základních pojmů

- osoby invalidní ve třetím stupni
- osoby starší 68 let

V uvedených případech je částka EM nahrazena částkou ŽM.

ŽM ani EM nezahrnují nezbytné náklady na bydlení.

8.3 SPOLEČNĚ POSUZOVANÉ OSOBY

ŽM a EM osob, které se posuzují společně, se stanoví jako úhrn částek ŽM a EM všech těchto osob. Pro účely zákona o ŽM a EM **se společně posuzují:**

- rodiče a:
 - ✓ nezletilé nezaopatřené děti
 - ✓ nezletilé zaopatřené děti a zletilé děti, pokud společně s rodiči užívají byt a nejsou společně posuzovány s jinými osobami (např. druh, manžel)
- manželé nebo registrovaní partneři
- jiné osoby, které společně užívají byt (např. druh a družka), s výjimkou osob, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby

Pokud bylo nezletilé nezaopatřené dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu (soudu), neposuzuje se s 2. rodičem.

Nezaopatřené dítě se neposuzuje společně s rodiči, pokud je v plném přímém zaopatření ústavu pro děti nebo mládež (ústav poskytuje dětem ubytování, stravování, ošacení).

Osamělý rodič (svobodný, rozvedený, ovdovělý), který společně bydlí se svými rodiči, se posuzuje i s dítětem společně s rodiči.

Společně se posuzují i osoby, které se přechodně (studium, zdravotní důvody, pracovní důvody, dlouhodobá dobrovolnická služba...) zdržují mimo byt, který užívají k bydlení.

Osoba ve vazbě, ve výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence nebo ve výkonu trestu odnětí svobody se nepovažuje za společně posuzovanou, pokud tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc.

Pokud společně užívají byt osoby, které lze společně posuzovat v rámci 2 nebo více okruhů společně posuzovaných osob, **MÁ VŽDY PŘEDNOST SPOLEČNÉ POSUZOVÁNÍ RODIČŮ A NEZAOPATŘENÝCH DĚTÍ!!!**

Pro účely zákona o ŽM a EM se **za rodiče považují:**

- biologičtí rodiče
- adoptivní rodič
- pěstoun
- poručník (podmínka osobní péče)
- náhradní rodič v době tzv. předadopční a předpěstounské péče
- osoba, které bylo dítě svěřeno na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče (nejčastěji příbuzní)
- osoba pečující o dítě na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě

8.4 VYUŽITÍ ŽIVOTNÍHO A EXISTENČNÍHO MINIMA

- s ŽM se porovnávají všechny čisté peněžní příjmy jednotlivce nebo společně posuzovaných osob (příjem z pracovní činnosti, z podnikání, z kapitálového majetku, z pronájmu, důchody, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, výživné)
- pro účely zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi – ŽM plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina
- pro účely zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře – při zjišťování nároku na dávky (přídavek na dítě, porodné), u dávek pěstounské péče tvoř ŽM základ pro výpočet jejich výše
- v soudní praxi pro stanovení alimentálních povinností, v případě exekucí pro nezabavitelné částky apod.

8.5 VALORIZACE ŽIVOTNÍHO A EXISTENČNÍHO MINIMA

Životní a existenční minimum je zvyšováno (valorizováno) nařízením vlády.

Vláda je zmocněna zvyšovat částky životního a existenčního minima od 1. ledna podle skutečného vývoje spotřebitelských cen, pokud nárůst nákladů na výživu a na ostatní základní osobní potřeby přesáhne ve stanoveném rozhodném období 5 %.

Částky životního a existenčního minima může vláda za mimořádných okolností zvýšit také mimo termín pravidelné valorizace.

PRACOVNÍ LIST Č. 8

Výpočet životního minima

<p>O 54, zam. M 50, ÚP D 16, SŠ D 17, ÚP, bez nároku na podporu D 22, VŠ</p>	<p>O 60, zam. M 57, ÚP D 16, SŠ D 17, ÚP, bez nároku na podporu D 18, VŠ D 23, zam. D 35, ID 3. st.</p>
<p>M 29, RD O 34, zam. D 2 D 5, MŠ D 7, ZŠ</p>	<p>B 72, SD D 74, SD dcera → M 47, zam. O 52, ID 2. st. + zam. D 10, ZŠ D 12, ÚSP D 22, VŠ</p>
<p>svob. M 43, zam. D 14, ZŠ D 20, zam. D 22, VŠ</p>	<p>rozv. M 51, ÚP D 7, DD D 16, SŠ D 17, ÚSP D 20, VTOS (10 měsíců) D 27, ID 3. st. D 34, ÚP</p>
<p>O 54, zam. M 50, zam. dcera → svob. M 23, RD D 1</p>	<p>O 39, zam. M 36, pěstounka D 6, ZŠ, PP D 10, ZŠ, PP D 11, ZŠ, PP D 16, SŠ, PP</p>

PRACOVNÍ LIST Č. 9

Výpočet životního minima

<p>1. byt: majitelka domu, vdova 73, SD</p>	<p>vdova 69, SD</p>
<p>2. byt: O 40, zam. M 39, zam. D 18, SŠ D 20, VŠ</p>	<p>manželé: M 72, SD Ž 67, SD</p>
<p>3. byt: M 32, zam. – druh Ž 30, v domácnosti – družka (společná domácnost 5 let)</p>	<p>O vdovec 47, zam. D 11, spec. ZŠ D 17, SŠ D 22, zam. + VŠ dálk. st.</p>
<p>4. byt: svob. Ž 41, zam. neteř 16, SŠ (u tety bydlí přechodně z důvodu studia)</p>	<p>rozv. M 52, zam. D 16, SŠ D 22, VŠ matčín partner, rozv. M 54, zam. (ve spol. dom. 2 roky) D 14, ZŠ D 18, ÚP, bez nároku na podporu</p>
<p>O 54, ID 3. st. M 53, ID 3. st. D 12, spec. ZŠ D 22, ID 3. st. D 23, zam.</p>	<p>O 37, zam., 6 měs. zahr. prac. cesta M 33, RD D 3 D 5, MŠ D 7, ZŠ</p>
<p>O 53, zam. M 51, v domácnosti D 8, ZŠ, PP D 10, ZŠ, PP D 18, SŠ, adop. D 24, VŠ D 31, zam. + manžel 37, zam.</p>	<p>O 47, zam. M 39, zam. D 9, DD D 12, ZŠ, rodiče souhl. s PP D 16, ZŠ, rodiče souhl. s adop. D 19, zam. D 24, ID 3. st.</p>

PRACOVNÍ LIST Č. 10

Výpočet existenčního minima

<p>O 47, ID 3. st. M 40, ÚP D 12, ZŠ D 16, SŠ D 19, zam.</p>	<p>O 49, VTOS (2. rokem) M 45, OSVČ D 13, ÚSP D 16, ÚP, bez nároku na podporu D 27, VŠ D 27, ID 3. st.</p>
<p>O 71, SD M 65, zam. dcera – svob. M 42, zam. D 6, ZŠ D 14, ZŠ</p>	<p>O vdovec 52, zam. D 25, VŠ D 27, zam. D 30, ID 2. st. + zam.</p>
<p>vdova 69, SD</p>	<p>M 41, zam.</p>
<p>O 43, zam. M 40, zam. D 7, ZŠ D 12, ZŠ D 16, SŠ</p>	<p>B 59, SD vnoučata v PP: D 14, ZŠ D 16, SŠ D 21, VŠ</p>
<p>manželé: M 62, SD Ž 56, ID 3. st.</p>	<p>sourozenci: D18, SŠ D 20, zam. D 24, VŠ + zam.</p>
<p>O 35, zam. M 31, RD D 3 měs. D 6, ZŠ D 7, ZŠ D 8, ZŠ</p>	<p>B 60, SD 1. syn – O 35, zam. M 30, zam. D 7, ZŠ 2. syn – O 37, OSVČ M 34, zam. D 5, MŠ, PP 3. syn – svob. M 39, ID 1. st. + zam.</p>

PRACOVNÍ LIST Č. 11

Výpočet životního a existenčního minima

<p>1. domácnost:</p> <p>B 62, SD</p> <p>D 58, ID 3. st.</p> <p>dcera – vdova 35, zam.</p> <p>D 14, ZŠ</p>	<p>B 64, SD</p> <p>dcera – M 31, RD</p> <p>O 33, ID 3. st.</p> <p>D 3</p> <p>D 5, MŠ</p> <p>D 9, ZŠ</p> <p>D 10, ZŠ</p> <p>D 13, ÚSP</p>
<p>2. domácnost:</p> <p>M 42, zam.</p> <p>O 46, ÚP</p> <p>D 13, ZŠ</p> <p>D 14, ÚSP</p> <p>D 17, zam.</p>	<p>O 53, zam.</p> <p>M 50, v domácnosti</p> <p>D 8, ZŠ</p> <p>D 10, ZŠ</p> <p>D 18, SŠ</p> <p>D 24, VŠ</p>
<p>3. domácnost:</p> <p>sestra babičky – vdova 72, SD</p>	<p>O 41, zam.</p> <p>M 42, zam.</p> <p>D 5</p> <p>D 6, adop.</p>
<p>B 52, zam.</p> <p>dcera – svob. M 29, RD, VŠ dálk. st.</p> <p>D 2</p> <p>D 2</p>	<p>O 41, zam.</p> <p>M 42, zam.</p> <p>D 5</p> <p>D 6, adop.</p>
<p>O 41, zam.</p> <p>M 48, zam.</p> <p>D 14, ZŠ</p> <p>D 16, SŠ</p> <p>D 21, zam.</p>	<p>M vdova 55, ÚP</p> <p>D 17, ÚP, bez nároku na podporu</p> <p>D 19, VTOS (4. měsíc)</p> <p>D 26, zam.</p> <p>matčin partner 57, 5 měsíců ve vazbě</p>
<p>M 32, zam.</p> <p>O 36, zam.</p> <p>D 12, ZŠ</p> <p>D 17, SŠ</p> <p>D 17, ÚP, bez nároku na podporu</p>	<p>rozv. M 46</p> <p>D 8, ZŠ</p> <p>D 19, VŠ</p> <p>D 26, VŠ</p> <p>D 27, zam.</p>

PRACOVNÍ LIST Č. 12

Nezaopatřenost dítěte

Posuďte, zda se v jednotlivých případech jedná o nezaopatřené dítě:

1. 21leté dítě, které studuje v denní formě vysokou školu a je mu vyplácen invalidní důchod 3. stupně, je hodnoceno jako zaopatřené.	ano	ne
2. 26leté dítě, které studuje v denní formě střední školu a pobírá invalidní důchod 2. stupně, je hodnoceno jako nezaopatřené.	ano	ne
3. 20leté dítě, které úspěšně ukončilo 17. června maturitní zkouškou střední školu, má nárok na to, aby bylo do 31. srpna hodnoceno jako nezaopatřené, bez ohledu na to, zda je nebo není registrováno na úřadu práce.	ano	ne
4. 25letý absolvent vysoké školy, který vykonal v červnu státní závěrečnou zkoušku, bude ještě i v červenci hodnocen jako nezaopatřený, pokud nenastoupí do zaměstnání.	ano	ne
5. Dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem se myslí nepříznivý zdravotní stav, který má trvat déle než 1 rok.	ano	ne
6. 22leté dlouhodobě zdravotně postižené dítě úspěšně dokončilo studium střední školy. Podle vyjádření posudkového lékaře nemůže z důvodu dlouhodobého zdravotního postižení vykonávat pracovní činnost. Pro dítě z toho vyplývá, že až do svých 26. narozenin bude hodnoceno jako nezaopatřené. Pokud by ale začalo pobírat invalidní důchod 3. stupně, od této chvíle se stane zaopatřeným.	ano	ne
7. 17leté dítě přerušilo studium na střední škole, zaregistrovalo se na úřadu práce a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti. Je nezaopatřené.	ano	ne
8. 23letá studentka denního studia na vysoké škole musela z důvodu úrazu přerušit studium. Podle vyjádření posudkového lékaře jí ale nic nebrání ve výkonu pracovní činnosti. Od doby přerušení studia do doby návratu do školy je hodnocena jako nezaopatřená.	ano	ne
9. Stupně dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu jsou tyto: dlouhodobě nemocný, dlouhodobě zdravotně postižený, dlouhodobě vážně zdravotně postižený.	ano	ne
10. 24letý student dálkového studia VŠ je současně zaměstnaný na zkrácený úvazek. Je hodnocen jako zaopatřená osoba.	ano	ne
11. 20letá svobodná matka, která v denní formě studuje střední školu, je po dobu studia nezaopatřená.	ano	ne

PRACOVNÍ LIST Č. 13

Životní a existenční minimum

1. Kdy bylo na českém území zavedeno životní minimum:

--

2. Jaký je rozdíl mezi životním a existenčním minimem:

životní minimum	existenční minimum

3. Který zákon upravuje problematiku životního a existenčního minima:

--

4. Co znamená pojem valorizace:

--

5. Za jakých podmínek může vláda přistoupit k valorizaci životního a existenčního minima:

--

6. U kterých osob nelze použít částku existenčního minima:

7. K jakým účelům je životní a existenční minimum využíváno:

9 MINIMÁLNÍ MZDA

Základním předpisem v oblasti pracovního práva je **zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce**. Ten mj. stanoví, že za vykonanou práci přísluší zaměstnanci mzda, plat nebo odměna z dohody:

- **mzda** – je peněžité plnění a plnění peněžité hodnoty (naturální mzda) poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci
- **plat** – je peněžité plnění poskytované za práci zaměstnanci zaměstnavatelem, kterým je:
 - ✓ stát
 - ✓ územní samosprávný celek
 - ✓ příspěvková organizace
 - ✓ školská právnická osoba zřízená MŠMT, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí
 - ✓ veřejné neziskové zdravotnické zařízení
- **odměna z dohody** – je peněžité plnění poskytované za práci vykonanou na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti

Mzda a plat se poskytují podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti práce, podle obtížnosti pracovních podmínek, podle pracovní výkonnosti a dosahovaných pracovních výsledků. Za stejnou práci přísluší všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody.

Z příjmu zaměstnance zaměstnavatel odvede **tzv. srážky z příjmu**¹³:

- daň z příjmu fyzických osob
- pojistné na sociální zabezpečení (sociální pojištění)
- pojistné na všeobecné zdravotní pojištění (zdravotní pojištění)

Více než stoletou historii má ve světě minimální mzda (MM). Na českém území se MM začala používat od roku 1919 pro některé velmi málo placené profese. V době ČSSR byla spojována s 1. tarifními třídami mzdových stupnic. Závazná zákonná úprava MM byla v ČR zavedena od roku 1991.

¹³ Uvedené srážky se vztahují na mzdu, plat a odměnu z dohody o pracovní činnosti. U dohody o provedení práce zaměstnavatel srazí daň z příjmu; ovšem sociální a zdravotní pojištění srazí jen za ten kalendářní měsíc, za který zaměstnanec získal odměnu vyšší než 10 000 Kč.

Minimální mzdu definuje zákoník práce jako **nejnižší přípustnou výši odměny za práci v pracovněprávním vztahu**. Mzda, plat nebo odměna z dohody nesmí být nižší než MM. Do mzdy a platu se pro tento účel nezahrnuje mzda ani plat za práci přesčas, příplatek za práci ve svátek, za noční práci, za práci ve ztíženém pracovním prostředí a za práci v sobotu a v neděli.

MM platí jako jediná mzdová veličina pro zaměstnance v organizacích podnikatelské sféry, v nichž se uplatňuje kolektivní vyjednávání o mzdách. V jednotlivých kolektivních smlouvách lze dohodnout MM vyšší, než uvádí nařízení vlády o minimální mzdě.

V ostatních organizacích podnikatelské sféry, ve kterých není uzavřena kolektivní smlouva nebo nejsou mzdové podmínky v kolektivní smlouvě sjednány, platí vedle MM nejnižší úroveň zaručené mzdy. Nejnižší úroveň zaručené mzdy pro 1. skupinu prací je shodná s výší MM.

V nepodnikatelské sféře (veřejných službách a správě) se uplatňuje vedle MM a nejnižších úrovní zaručené mzdy systém platových tarifů.

9.1 VÝŠE MINIMÁLNÍ MZDY

Výši základní sazby minimální mzdy stanovuje **nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě**:

- **základní sazba MM pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin činí 8 500 Kč za měsíc nebo 50,60 Kč za hodinu**
- sazba minimální mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin u zaměstnance, který je poživitelem invalidního důchodu, činí 8 000 Kč za měsíc nebo 48,10 Kč za hodinu

9.2 FUNKCE MINIMÁLNÍ MZDY

MM má ve vztahu k zaměstnancům i zaměstnavatelům dvě základní funkce:

- **sociálně-ochranná funkce** – MM má zaměstnance ochránit před chudobou a umožnit mu žít na úrovni skromné hmotné spotřeby a sociálních kontaktů; zaměstnavatelům má ochranná funkce MM zajistit základní rovné podmínky mzdové konkurence
- **ekonomická funkce** – vytváří předpoklady pro příjmovou motivaci občanů k vyhledávání, přijetí a vykonávání pracovní činnosti, tj. pro zvýhodnění zaměstnanců prostřednictvím pracovního příjmu vůči osobám se sociálním příjmem; pro zaměstnavatele MM představuje nejnižší úroveň nákladů na mzdy zaměstnanců

PRACOVNÍ LIST Č. 14

Minimální mzda

1. Jaký je rozdíl mezi dohodou o provedení práce a dohodou o pracovní činnosti:

--

2. Jaký je rozdíl mezi mzdou a platem:

--

3. Co jsou srážky z příjmu:

--

4. Minimální mzda – doplňte údaje do tabulky:

definice	
aktuální výše	
právní norma, která upravuje výši minimální mzdy	

5. Vysvětlete funkce minimální mzdy:

sociálně-ochranná funkce	ekonomická funkce

10 SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi upravuje systém pomoci v hmotné nouzi, který:

- je formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb – vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá
- je jedním z opatření, kterými ČR bojuje proti sociálnímu vyloučení
- vymezuje situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a s mimořádnými událostmi

Pomoc v hmotné nouzi je realizována prostřednictvím:

- **finančních dávek pomoci v hmotné nouzi:**
 - ✓ příspěvek na živobytí
 - ✓ doplatek na bydlení
 - ✓ mimořádná okamžitá pomoc
- **sociálního poradenství** – každá osoba má nárok na poskytnutí základních informací, které vedou nejen k řešení její současné situace, ale i k předcházení vzniku hmotné nouze. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty.

Hmotná nouze je stav, kdy osoba či rodina (společně posuzované osoby) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže zvýšit (vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů), a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

Osoba, která není v hmotné nouzi:

- nepracuje a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP, s **výjimkou osoby:**
 - ✓ starší 68 let
 - ✓ poživatele starobního důchodu
 - ✓ invalidní ve 3. stupni

- ✓ osoby pobírající dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičovský příspěvek
 - ✓ osoby osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV
 - ✓ osoby osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I
 - ✓ poživatele příspěvku na péči ve stupni II, III nebo IV
 - ✓ nezaopatřeného dítěte
 - ✓ osoby dočasně práce neschopné
- je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání – ze stavu hmotné nouze je vyloučena po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí
 - prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním, a to:
 - ✓ řádným uplatněním nároků a pohledávek
 - ✓ prodejem nebo jiným využitím majetku
 - je OSVČ, nepřihlásila se k nemocenskému pojištění, a proto nemá nárok na dávky nemocenského pojištění
 - osoba, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním PŠD uložena sankce – ze stavu hmotné nouze je vyloučena po dobu 3 kalendářních měsíců
 - nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby – tato skutečnost ale musí trvat celý kalendářní měsíc
 - osoba, které nevznikl nárok na nemocenské proto, že si pracovní neschopnost úmyslně přivodila
 - osoba, které nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši proto, že jí vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo při spáchání úmyslného trestného činu

10.1 PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ

Příspěvek na živobytí (PŽb) je základní dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečnou příjmovou situaci osoby. Podmínkou nároku na PŽb je, že se osoba (popř. společně posuzované osoby) nachází v hmotné nouzi.

Osoba se nachází v hmotné nouzi, jestliže její *příjem* a příjem společně posuzovaných osob po odečtení *přiměřených nákladů na bydlení* nedosahuje *částky živobytí*. Přitom se posuzuje, zda si osoba *příjem nemůže zvýšit vlastním přičiněním*.

10.1.1 Příjem

Při hodnocení příjmu pro účely posouzení stavu hmotné nouze a nároku na PŽb se uplatňuje jeden z motivačních prvků zákona – jde o zvýhodnění osob, které pracují, které příjmu i méně placenou práci, oproti osobám, které setrvávají pouze na dávkách pomoci v hmotné nouzi.

Za příjem se pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi považuje:

- 70% příjmu z výdělečné činnosti (čistý příjem)
- 80% příjmu z:
 - ✓ náhrady mzdy
 - ✓ dávky nemocenského pojištění
 - ✓ podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci
- 100% ostatních příjmů:
 - ✓ důchody, dávky SSP
 - ✓ s výjimkou dávek pěstounské péče, PŽb, příspěvku na péči u příjemce

Pro účely PŽb se příjmem rozumí příjem snížený o přiměřené náklady na bydlení.

Rozhodné období – období, za které se příjem zjišťuje:

- 3 kalendářní měsíce předcházející měsíci, ve kterém byla podána žádost o dávku
- v případě výrazného poklesu příjmu (zejména ztráta příjmu z výdělečné činnosti, ukončení výplaty podpory v nezaměstnanosti, podpory při rekvalifikaci, rodičovského příspěvku) rozhodné období počíná měsícem, ve kterém k výraznému poklesu došlo
- v průběhu pobírání dávky je rozhodným obdobím předcházející kalendářní měsíc

10.1.2 Zvýšení příjmu vlastním přičiněním

Současně se zjištěním příjmu osoby (společně posuzovaných osob) se orgán pomoci v hmotné nouzi zabývá posouzením možnosti či nemožnosti zvýšení zjištěného příjmu. Přitom však musí brát ohled na to, zda možnost zvýšení příjmu není omezena s ohledem na věk (nezaopatřenost dítěte, stáří), zdravotní stav (k tomu je nutné posouzení posudkovým lékařem), popřípadě s ohledem na jiné vážné důvody.

Zákon rozeznává dvě možnosti zvýšení příjmu vlastním přičiněním:

- **zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek:**
 - ✓ nárok na dávky nemocenského a důchodového pojištění
 - ✓ nárok na dávky SSP
 - ✓ nárok na výživné
 - ✓ nároky z pracovních vztahů, na podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci
- **zvýšení příjmu prodejem nebo jiným využitím majetku:**
 - ✓ prodej nebo jiné využití majetku se nevyžaduje u:
 - nemovitosti, kterou občan využívá k bydlení
 - prostředků zdravotnické techniky
 - zvláštních pomůcek osob s těžkým zdravotním postižením
 - motorového vozidla, které je využíváno k výdělečné činnosti, dopravě do školy nebo do zaměstnání
 - uzavřeného penzijního připojištění se státním příspěvkem
 - ✓ prodej nebo jiné využití majetku se nemusí vyžadovat u majetku, který přispívá k pracovnímu uplatnění osob
 - ✓ možnost zvýšení příjmu z uzavřeného stavebního spoření se posuzuje až po uplynutí 6 měsíců pobírání PŽb; v případě naspořené částky vyšší než 10 x ŽM rodiny, se k této možnosti zvýšení příjmu přihlíží ihned

Zákon umožňuje od požadavku zvýšení příjmu vlastním přičiněním upustit, pokud je zřejmé, že uplatnění by nebylo úměrné dosaženému zisku.

10.1.3 Přiměřené náklady na bydlení

Za přiměřené náklady na bydlení se považují skutečné náklady na bydlení, avšak maximálně do výše 30% příjmu osob, v Praze do výše 35% příjmu osob.

Skutečné náklady na bydlení – jedná se o náklady na bydlení skutečně vynaložené za předchozí 3 kalendářní měsíce (nájemné, daň z nemovitosti, úhrada spotřeby energií, úhrada za ústřední nebo dálkové vytápění, dodávku teplé vody, odvoz komunálního odpadu).

10.1.4 Částka živobytí

Aby bylo možné posoudit, zda se osoba (společně posuzované osoby) nachází ve stavu hmotné nouze, je nutné zabývat se částkou živobytí a její výší.

Pojem **živobytí** osoby lze charakterizovat jako úroveň příjmů v peněžní či věcné podobě, zabezpečující základní životní podmínky osoby, a to i s přihlédnutím ke snaze řešit situaci hmotné nouze, ve které se nachází. Základními parametry pro stanovení částky živobytí jsou EM jako výchozí hranice a ŽM jako horní hranice.

Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají.

10.1.5 Výplata příspěvku na živobytí

MPSV zajišťuje pro provádění zákona o pomoci v hmotné nouzi na vlastní náklady aplikační program (OK nouze) automatizovaného zpracování údajů potřebný pro rozhodování o dávkách, jejich výplatu a kontrolu, včetně jeho aktualizací, a poskytuje tento program bezplatně orgánům pomoci v hmotné nouzi. Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou povinny tento program používat.

PŽb se vyplácí v kalendářním měsíci, za který náleží. Je-li zřejmé, že příjemce PŽb nedokáže s větší částkou finančních prostředků hospodařit, lze PŽb poskytovat týdně nebo denně. PŽb se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, popř. v obou formách. Způsob výplaty PŽb může určit plátce tak, že nejméně 35% a nejvýše 65% dávky bude poskytnuto ve formě poukázky k nákupu zboží nebo prostřednictvím elektronického platebního prostředku.

Nedosahe-li PŽb za měsíc částky 50 Kč, náleží v této částce. Výše dávky se zaokrouhluje na celé Kč nahoru.

10.2 DOPLATEK NA BYDLENÍ

Doplatek na bydlení (DB) je dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem v souvislosti s úhradou nákladů na bydlení. Účelem dávky je pomoci osobám v hmotné nouzi krýt náklady na bydlení v případech, kdy jejich příjem po úhradě nákladů spojených s bydlením nestačí k úhradě jejich živobytí.

10.2.1 Nárok na doplatek na bydlení

Nárok na DB má:

I.

- vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt v obci, v níž je hlášen k pobytu (ve výjimečných případech se nepřihlíží k tomu, zda má osoba v obci, v níž fakticky bydlí, trvalý pobyt, např. po rozvodu manželství, důsledky domácího násilí, odstěhování zletilých dětí v důsledku neshod s rodiči, zajištění bydlení osob ohrožených sociálním vyloučením) a má nárok na PŽb a příspěvek na bydlení ze systému SSP
- jestliže po úhradě nákladů na bydlení snížených o příspěvek na bydlení byl jeho příjem zvýšený o vyplacený PŽb nižší než částka živobytí osoby (společně posuzovaných osob)

II.

- vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt v obci, v níž je hlášen k pobytu a má nárok na příspěvek na bydlení ze systému SSP
- s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům nemá nárok na PŽb, protože příjem osoby (společně posuzovaných osob) přesáhl částku živobytí, ale nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí:
 - ✓ částka živobytí činí u zaopatřené osoby její EM
 - ✓ částka živobytí činí u nezaopatřené osoby její ŽM

10.2.2 Výplata doplatku na bydlení

DB náleží nejdéle po dobu 84 kalendářních měsíců v období 10 kalendářních let. Uvedené neplatí, jde-li o byt:

- který užívá osoba, které byl poskytnut příspěvek na úpravu tohoto bytu
- zvláštního určení, pokud je užíván osobou, jejíž zdravotní stav zvláštní úpravu vyžaduje
- kde žijí výlučně osoba nebo společně posuzované osoby starší 70 let

DB se poskytuje v peněžní formě. Bez souhlasu příjemce jej lze použít k přímé úhradě nájemného nebo služeb spojených s bydlením, a to tak, že plátce doplatku jej poukazuje pronajímateli nebo poskytovateli služeb.

DB se vyplácí v kalendářním měsíci, za který náleží. Se souhlasem příjemce může být DB, nepřesahuje-li jeho výše 100 Kč, vyplacen najednou po uplynutí delšího, nejdéle však ročního období.

10.3 MIMOŘÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC

Mimořádná okamžitá pomoc zahrnuje jednorázové finanční dávky poskytované osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Zákon stanoví šest takových situací:

- nejsou plněny podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek, ale v případě neposkytnutí pomoci **osobě hrozí vážná újma na zdraví** – dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše EM (v případě nezaopatřeného dítěte do ŽM)
- **postižení vážnou mimořádnou událostí** (živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.) – dávku lze poskytnout až do výše 15násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 51 150 Kč
- nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením **poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků** – dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje
- **nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby** – dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 34 100 Kč
- nedostatek prostředků k uhrazení odůvodněných **nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí** a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí – dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do částky 34 100 Kč
- **ohrožení sociálním vyloučením** (osoba nemůže s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků úspěšně řešit svoji situaci) – dávku lze poskytnout až do výše 1000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně,

součet však nesmí překročit 4násobek částky životního minima jednotlivce, tj. maximálně částku 13 640 Kč. Jedná se zejména o:

- ✓ osoby propuštěné z výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody
- ✓ osoby opouštějící zařízení, kde podstoupily léčbu chorobných závislostí
- ✓ osoby propuštěné ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti (respektive v 19 letech)
- ✓ osoby bez přístřeší
- ✓ osoby, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby

PRACOVNÍ LIST Č. 15

Pomoc v hmotné nouzi

1. Který zákon upravuje pomoc v hmotné nouzi:

--

2. Vyjmenujte dávky pomoci v hmotné nouzi:

3. Jak zákon vymezuje hmotnou nouzi:

--

4. Vyjmenujte alespoň 5 příkladů, kdy se osoba nenachází v hmotné nouzi:

5. Jak je pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi hodnocen příjem:

--

6. Co je pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi považováno za zvýšení příjmu vlastním přičiněním:

11 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Sociální pojištění je založeno na pojistném principu, tj. na pravidelném placení příspěvku – tzv. pojistného. **Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje platby na:**

- **důchodové pojištění**
- **nemocenské pojištění**
- **příspěvek na státní politiku zaměstnanosti**

Pojistné je příjmem státního rozpočtu. Částka, která je na pojistném vybrána, tvoří více než třetinu příjmů státního rozpočtu. Výběr pojistného spadá do kompetence České správy sociálního zabezpečení.

11.1 ODVOD POJISTNÉHO

Problematiku pojistného na sociální zabezpečení upravuje **zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.**

Povinnost platit pojistné mají:

- zaměstnavatelé
- zaměstnanci
- OSVČ
- osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění – osoby starší 18 let, které nejsou povinně důchodově pojištěny (např. nejsou výdělečně činné, nepečují o dítě do 4 let věku) a nechtějí, aby se jejich budoucí důchodové nároky snižovaly

Pojistné se vypočítává stanovenou procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období:

- **vyměřovací základ** je částka, ze které se pojistné odvádí:
 - ✓ u zaměstnance je vyměřovacím základem úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob – tzv. hrubá mzda (vztahuje se také na odměnu ve zvláštních případech vyplácenou pěstounovi)
 - ✓ u zaměstnavatele je vyměřovacím základem částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců
 - ✓ u OSVČ je vyměřovacím základem „čistý zisk“ x 0,5

- ✓ vyměřovacím základem osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění je částka, kterou si určí, nejméně však částka ve výši 1/4 průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné platí
- **rozhodné období** je období, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ:
 - ✓ u zaměstnance i zaměstnavatele je rozhodným obdobím kalendářní měsíc
 - ✓ u OSVČ je rozhodným obdobím kalendářní rok (pojistné hradí formou měsíčních záloh a doplatku za kalendářní rok)
- **procentní sazba pojistného:**

	důchodové pojištění	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	nemocenské pojištění	Celkem
zaměstnavatel	21,5 %	1,2 %	2,3 / 3,3 % ¹⁴	25 / 26 %
zaměstnanec	6,5 %			6,5 %
OSVČ	29,2 %		2,3 % ¹⁵	31,5 %
osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění	28%	-	-	28 %

Pojistné se zaokrouhluje na celé Kč směrem nahoru! Pojistné za kalendářní měsíc je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Zaměstnavatel je povinen odvádět i pojistné, které je povinen platit zaměstnanec – je povinen vypočítat pojistné za zaměstnance a srazit mu jej ze mzdy. Spolu s pojistným, které je povinen platit za sebe, jej odvede na účet příslušné OSSZ. V případě zvýšené sazby nemocenského pojištění odečte od úhrnu pojistného polovinu z vyplacené náhrady mzdy (polovina náhrady mzdy nezaokrouhluje na celé Kč směrem nahoru) poskytnuté zaměstnancům a na účet OSSZ odvede rozdíl. Je-li částka, kterou v kalendářním měsíci zaměstnavatel odečítá z částky

¹⁴ Zaměstnavatel s průměrným měsíčním počtem zaměstnanců nižším než 26 si může dobrovolně zvolit vyšší sazbu nemocenského pojištění 3,3 % s tím, že má možnost odečíst si polovinu částky z vyplacené náhrady mzdy poskytnuté zaměstnancům. Tuto volbu musí zaměstnavatel předem písemně oznámit příslušné OSSZ nejpozději do 20. 1. Zvolená procentní sazba se vztahuje na 1 kalendářní rok, v průběhu kalendářního roku již není možné tuto volbu změnit (a to ani v případě, když se zvýší průměrný měsíční počet zaměstnanců nad 25).

Průměrný měsíční počet zaměstnanců se zjišťuje podle počtu zaměstnanců v předchozím kalendářním roce – průměrný měsíční počet zaměstnanců se stanoví tak, že součet počtu zaměstnanců účastných nemocenského pojištění zjištěný k prvním dnům měsíců října, listopadu a prosince se dělí třemi a výsledek se zaokrouhlí na celé číslo dolů.

¹⁵ U OSVČ se na nemocenské pojištění vztahuje dobrovolná účast. Pokud se rozhodne platit nemocenské pojištění, odvádí pojistné spolu se zálohou na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. V takovém případě má za splnění stanovených podmínek nárok na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství.

pojistného, vyšší než pojistné za tento kalendářní měsíc, požádá zaměstnavatel příslušnou OSSZ o úhradu rozdílu.

Pokud nedojde k zaplacení pojistného ve stanovém termínu, běží za každý den prodlení penále ve výši 0,05 % z dlužného pojistného.

11.2 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Jak bylo uvedeno v 9. kapitole, srazí zaměstnavatel zaměstnanci z příjmu povinné srážky. Zdravotní pojištění není součástí systému sociálního pojištění, ale pojednání o něm je zařazeno z praktických důvodů – odvody na všeobecné zdravotní pojištění provádí zaměstnavatel společně s odvody na sociální pojištění.

Všeobecné zdravotní pojištění je zdrojem financování zdravotní péče v ČR. Všeobecné zdravotní pojištění upravují:

- **z. č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění**
- **z. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění**

Smyslem zdravotního pojištění je úhrada nákladů zdravotní péče poskytnuté pojištěným občanům. Je založeno na pravidelné platbě pojistného do fondu zdravotního pojištění a v případě vzniku sociální události dochází k úhradě nákladů zdravotní péče. Tyto prostředky jsou odděleny od státního rozpočtu jako fond všeobecného zdravotního pojištění, který je spravován Všeobecnou zdravotní pojišťovnou. **Pro všeobecné zdravotní pojištění platí:**

- **povinné zákonné pojištění**
- **je vybudováno na principu sociální solidarity** – vysokopříjmových skupin obyvatelstva s nízkopříjmovými skupinami, zdravých s nemocnými a zároveň na principu mezigenerační solidarity s mladšími a staršími věkovými skupinami obyvatel bez vlastních příjmů
- **povinnost platit pojistné má každá fyzická osoba s trvalým pobytem na území ČR** a zaměstnanec zaměstnavatele se sídlem na území ČR
- zdravotní pojištění vzniká dnem narození a zaniká dnem úmrtí
- **zdravotní pojištění provádějí zdravotní pojišťovny** – dominantní postavení mezi nimi má Všeobecná zdravotní pojišťovna
- občan má právo na svobodnou volbu zdravotní pojišťovny
- pojistné se odvádí na účet příslušné zdravotní pojišťovny, u níž je občan pojištěn

11.2.1 Stanovení výše zdravotního pojištění

Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období:

Plátce pojistného	Rozhodné období	Vyměřovací základ	Procentní sazba
zaměstnanec	kalendářní měsíc	hrubá mzda ¹⁶	4,5 %
zaměstnavatel	kalendářní měsíc	hrubá mzda zaměstnance	9 %
OSVČ	kalendářní rok	„čistý zisk“ x 0,5	13,5 %
osoba bez zdanitelných příjmů	kalendářní měsíc	minimální mzda	13,5 %

Pojistné se zaokrouhluje na celé Kč směrem nahoru!

Pojistné za zaměstnance se stanoví z hrubé mzdy, nejméně však z minimálního vyměřovacího základu. **Minimálním vyměřovacím základem je minimální mzda!**

Pokud je vyměřovací základ zaměstnance nižší než MM, je zaměstnanec povinen doplatit zdravotní pojišťovně prostřednictvím svého zaměstnavatele pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu těchto základů. Pokud je vyměřovací základ nižší z důvodů překážek na straně zaměstnavatele, je tento rozdíl povinen doplatit zaměstnavatel.

Minimální vyměřovací základ neplatí pro níže uvedené osoby, pokud dané skutečnosti trvaly celý kalendářní měsíc. Vyměřovacím základem u těchto zaměstnanců je jejich skutečný příjem. Jedná se o osoby:

- s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, která je držitelem průkazu ZTP nebo ZTP/P
- která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání
- která celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku¹⁷
- která současně vedle zaměstnání vykonává samostatnou výdělečnou činnost a odvádí zálohy na pojistné vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro OSVČ

¹⁶ vztahuje se také na odměnu ve zvláštních případech vyplácenou pěstounovi

¹⁷ Podmínka celodenní péče se považuje za splněnou, je-li dítě předškolního věku umístěno v jeslích nebo mateřské škole na dobu, která nepřevyšuje 4 hodiny denně. Jde-li o dítě plnící PŠD, po dobu návštěvy školy. Za takovou osobu se považuje vždy pouze 1 osoba – otec nebo matka dítěte nebo osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Minimální vyměřovací základ zaměstnance se snižuje na poměrnou část odpovídající počtu kalendářních dnů, pokud:

- zaměstnání netrvalo po celý kalendářní měsíc
- zaměstnanci bylo poskytnuto pracovní volno pro důležité osobní překážky v práci
- zaměstnanec se stal v průběhu kalendářního měsíce osobou, za kterou platí pojistné stát

OSVČ hradí pojistné formou měsíčních záloh a doplatku za kalendářní rok.

Osoba bez zdanitelných příjmů platí pojistné na účet příslušné zdravotní pojišťovny za celý kalendářní měsíc. Pojistné je splatné od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce.

Zaměstnavatel odvádí část pojistného, které je povinen hradit za své zaměstnance. Současně odvádí i část pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec, srážkou z jeho příjmu.

Pojistné se platí za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Pojistné se odvádí na účet Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR nebo jiné zdravotní pojišťovny, u níž je pojištěnec pojištěn.

Pokud nedojde k zaplacení pojistného ve stanovém termínu, běží za každý den prodlení penále ve výši 0,05 % z dlužného pojistného.

11.2.2 Státní pojištěnci

Plátcem zdravotního pojištění je i stát, který pojistné hradí za tzv. státní pojištěnce, a to prostřednictvím státního rozpočtu. Pojistné hradí měsíčně ministerstvo financí na zvláštní účet vedený u Všeobecné zdravotní pojišťovny. Vyměřovací základ pojistného není odvozen od minimální mzdy, ale je určen konkrétní částkou stanovenou zákonem. Mezi státní pojištěnce patří asi 55 % obyvatel. Jedná se o tyto pojištěnce:

- nezaopatřené děti
- poživatele důchodů z důchodového pojištění
- příjemce rodičovského příspěvku
- ženy na mateřské dovolené a osoby na rodičovské dovolené a osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství

- uchazeče o zaměstnání včetně uchazečů o zaměstnání, kteří přijali krátkodobé zaměstnání
- osoby, které jsou závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II, III nebo IV a osoby o ně pečující
- osoby pečující o děti mladší 10 let, které jsou závislé na pomoci jiné osoby ve stupni I
- osoby ve výkonu zabezpečovací detence, vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody
- osoby, které jsou invalidní ve 3. stupni nebo které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňují další podmínky pro přiznání důchodu a nemají příjmy ze zaměstnání ani ze samostatné výdělečné činnosti
- osoby celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku (nejde o osoby na mateřské nebo rodičovské dovolené ani o osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství nebo rodičovský příspěvek), pokud nemají příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatné výdělečné činnosti
- mladistvé umístěné ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy
- osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, které byla udělena akreditace ministerstvem vnitra, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu
- žadatele o udělení mezinárodní ochrany a jeho dítě narozené na území, pokud nemají příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatné výdělečné činnosti

PRACOVNÍ LIST Č. 16

Sociální a zdravotní pojištění

1. Zaměstnanec získal za kalendářní měsíc hrubou mzdu ve výši 13.490 Kč. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance.

2. Zaměstnanec získal za kalendářní měsíc hrubou mzdu ve výši 26.490 Kč a odměny 10.000 Kč. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance.

3. Zaměstnanec byl v kalendářním měsíci uznán dočasně práce neschopným po dobu 13 kalendářních dní. Za dobu dočasné pracovní neschopnosti mu zaměstnavatel vyplatil náhradu mzdy ve výši 4.324 Kč. Hrubá mzda činila 18.945 Kč. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele. Zaměstnavatel hradí sociální pojištění ve zvýšeném režimu.

4. Zaměstnanec získal za kalendářní měsíc hrubou mzdu ve výši 9.630 Kč. Zaměstnavatel hradí sociální pojištění v základním režimu. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele.

5. Zaměstnanec získal za kalendářní měsíc hrubou mzdu ve výši minimální mzdy a odměny 2.500 Kč. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele. Zaměstnavatel hradí sociální pojištění v základním režimu.

6. Zaměstnanec získal za kalendářní měsíc základní hrubou mzdu 12.300 Kč a mimořádné odměny 5.000 Kč. Zaměstnavatel hradí sociální pojištění v základním režimu. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele.

Kdo zajišťuje odvody sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele?
Kterému úřadu / instituci se vybrané pojistné odvádí?

7. Zaměstnanec má snížený pracovní úvazek. Za kalendářní měsíc získal hrubou mzdu 6.328 Kč. Zaměstnanec nemá jiné zaměstnání. Zaměstnavatel hradí sociální pojištění v základním režimu. Určete výši sociálního a zdravotního pojištění zaměstnance a zaměstnavatele.

8. Pan Petr Kokeš ukončil pracovní poměr. Do nového zaměstnání zatím nenastoupil a v tomto mezidobí se nehodlá registrovat na ÚP.

Jak má postupovat při placení sociálního a zdravotního pojištění?

Je toto pojistné povinné, příp. které instituci, v jaké výši a za jaké období se odvádí?

9. Paní Věra Devátá je se 14měsíčním dítětem na rodičovské dovolené a pobírá rodičovský příspěvek. Po ukončení rodičovské dovolené se bude vracet do zaměstnání.

Jak má postupovat při placení sociálního a zdravotního pojištění?

PRACOVNÍ LIST Č. 17

Sociální a zdravotní pojištění

Odpovězte vyčerpávajícím způsobem na dotazy klientů e-mailové sociální poradny:

1. „Dobrý den, za únor jsem získala hrubou mzdu 26.872 Kč a navíc také odměny 4.000 Kč. Jaká bude výše pojistného, které odvádím já i zaměstnavatel? Děkuji. Renata“

2. „Dobrý den, chtěl bych se Vás zeptat, co mám dělat, když mi zaměstnavatel tvrdí, že mi musí ze mzdy strhnout zdravotní pojištění navíc, prý nad rámec mých 8.000 Kč (to je totiž moje hrubá mzda za leden). Pracuji na zkrácený úvazek. Má na to zaměstnavatel právo? Pokud ano, proč tomu tak je?

Jak je to vlastně s placením zdravotního, ale taky sociálního pojištění? Kolik se za ten leden vlastně odvede? Sám tomu nerozumím. Děkuju za odpověď!“

3. „Dobrý den, jmenuji se Jolana. K 31. 1. 201_ jsem ukončila pracovní poměr. Na úřad práce jsem se zaregistrovala ale až od 1. 3. 201_. Nevím, zda mám vše v pořádku v oblasti placení sociálního a zdravotního pojištění. Proto bych Vás chtěla poprosit o radu:

Jakým způsobem probíhala úhrada sociálního a zdravotního pojištění v lednu 201_?

Jakým způsobem probíhala úhrada sociálního a zdravotního pojištění v únoru 201_?

Jakým způsobem bude probíhat úhrada sociálního a zdravotního pojištění v březnu 201_?

Předem děkuji za odpověď.“

PRACOVNÍ LIST Č. 18

Sociální a zdravotní pojištění

1. Vysvětlete pojem pojistné na sociální zabezpečení, které složky zahrnuje:

--

2. Které osoby platí pojistné na sociální zabezpečení:

--

3. Vysvětlete pojmy vyměřovací základ a rozhodné období:

vyměřovací základ	
rozhodné období	

4. Co je považováno za vyměřovací základ a rozhodné období u zaměstnavatele a zaměstnance pro účely sociálního a zdravotního pojištění:

--

5. Jakým způsobem odvádí zaměstnanec zdravotní a sociální pojištění:

--

6. Jaké jsou procentní sazby sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnance a zaměstnavatele:

--

12 NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ

Nemocenské pojištění je upraveno **zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**.

Cílem dávek nemocenského pojištění (NP) je finančně zabezpečit ekonomicky aktivní občany, kteří krátkodobě ztratí výdělek v důsledku **stanovených sociálních událostí**:

- dočasná pracovní neschopnost
- nařízená karanténa
- těhotenství a mateřství
- ošetřování člena domácnosti nebo péče o něj

Účast zaměstnanců na NP vzniká ze zákona a za zákonem stanovených podmínek:

- **výkon zaměstnání na území ČR** (i přechodný výkon práce mimo území ČR, je-li místo výkonu práce trvale v ČR)
- **rozsah zaměstnání**, který je určen minimálním počtem dnů – zaměstnání trvalo nebo mělo trvat alespoň **15 kalendářních dnů**:
 - ✓ účast na NP nezakládá krátkodobé zaměstnání – zaměstnání kratší než 15 kalendářních dnů po sobě jdoucích, pokud je jednorázovým nahodilým zaměstnáním
 - ✓ pokud by se mělo takové krátkodobé zaměstnání (u téhož zaměstnavatele) opakovat v období do 6 měsíců od skončení předchozího zaměstnání, další krátkodobé zaměstnání již účast na NP založí, bude-li splněna podmínka rozhodného příjmu
- **podmínka rozhodného příjmu** – minimální výše sjednaného příjmu 2 500 Kč (je zvyšována podle vývoje průměrné mzdy):
 - ✓ u zaměstnání malého rozsahu, kterým je míněno zaměstnání, kde sjednaná částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem (2 500Kč), je zaměstnanec pojištěn jen v těch měsících, v nichž dosáhl započitatelného příjmu alespoň 2 500 Kč

Vykonává-li zaměstnanec více zaměstnání, z nichž každé zakládá účast na NP, je pojištěn z každého z těchto zaměstnání.

OSVČ vykonávající samostatnou výdělečnou činnost na území ČR si mohou platit NP dobrovolně – v takovém případě mají nárok na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství.

O účasti na NP je třeba informovat příslušnou OSSZ, a to pomocí předepsaného formuláře Oznámení o nástupu do zaměstnání (skončení zaměstnání). Za zaměstnance podává formulář jeho zaměstnavatel. OSVČ se k účasti na nemocenském pojištění přihlašuje sama.

Ze systému NP jsou vypláceny 4 dávky:

- nemocenské
- ošetřovné
- peněžitá pomoc v mateřství
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Všechny dávky NP vyplácejí příslušné OSSZ, Pražská správa sociálního zabezpečení (PSSZ) a Městská správa sociálního zabezpečení Brno (MSSZ).

Splnění podmínek nároku na dávky se z každé účasti na NP posuzuje samostatně. Při souběhu nároků na tutéž dávku z více zaměstnání zakládajících účast na NP se však poskytne ze všech zaměstnání pouze jedna dávka, která se vypočte z příjmů dosažených ve všech těchto zaměstnáních (s výjimkou vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství).

Dávky náleží za kalendářní dny.

Podmínky nároku na dávky nemocenského pojištění:

- příslušná sociální událost vznikne v době, kdy trvá účast na NP (trvá pojištěné zaměstnání)
- příslušná sociální událost vznikne v době ochranné lhůty – ochranná lhůta má zajistit, aby lidé nezůstali bez prostředků v době, kdy jedno zaměstnání skončilo a do nového ještě nenastoupili¹⁸; ochranná lhůta zaniká vznikem nového pojištění.

¹⁸ **Ochranná lhůta** pro nemocenské je 7 kalendářních dnů od skončení zaměstnání. Pokud byl zaměstnanec naposledy zaměstnán kratší dobu, ochranná doba trvá jen tolik dnů, kolik trvalo poslední zaměstnání. U žen, jejichž zaměstnání skončilo v době těhotenství, je ochranná lhůta pro peněžitou pomoc v mateřství 180 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání. Pokud pojištění těhotné zaměstnankyně trvalo kratší dobu, ochranná lhůta trvá jen tolik dnů, kolik trvalo zaměstnání. V ochranné lhůtě nevzniká nárok na ošetřovné.

12.1 NEMOCENSKÉ

Nárok na nemocenské má pojištěnec, který byl uznán dočasně práce neschopným (DPN) nebo kterému byla nařízena karanténa, trvá-li DPN nebo nařízená karanténa déle než 14 kalendářních dní. **V době prvních 14 kalendářních dnů DPN nebo karantény je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy**, kterou mu vyplácí zaměstnavatel.

Podpůrčí doba:

- doba, po kterou se nemocenské poskytuje
- **začíná 15. kalendářním dnem trvání DPN nebo nařízené karantény**
- končí dnem, jímž končí DPN nebo nařízená karanténa
- **podpůrčí doba trvá maximálně do uplynutí 380 kalendářních dnů** od vzniku DPN nebo nařízené karantény

Určení výše nemocenského:

- nemocenské se vypočítává **z denního vyměřovacího základu (DVZ), který se určitým způsobem redukuje** – východiskem jsou redukční hranice, jejichž výše se každým rokem mění¹⁹. **DVZ se upraví tak, že se započítá (redukce DVZ):**
 - ✓ 90 % z částky do 1. redukční hranice
 - ✓ 60 % z částky mezi 1. a 2. redukční hranicí
 - ✓ 30 % z částky mezi 2. a 3. redukční hranicí
 - ✓ nad 3. redukční hranicí se k DVZ nepřihlíží
- dílčí částky DVZ upravené na základě jednotlivých redukčních hranic se zaokrouhlují s přesností na 2 platná desetinná místa – po sečtení těchto částek se redukovaný DVZ zaokrouhlí na celé Kč nahoru
- po celou dobu DPN nebo nařízené karantény činí **výše nemocenského za 1 kalendářní den 60 % redukovaného DVZ**
- výše dávky za kalendářní den se zaokrouhluje na celé Kč nahoru

Denní vyměřovací základ se stanoví:

- tak, že se vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období

¹⁹ Výši redukčních hranic platných od 1. ledna vyhláší MPSV ve Sbírce zákonů sdělením.

- počet kalendářních dnů připadajících na rozhodné období se snižuje o tzv. vyloučené dny
- DVZ se stanoví s přesností na 2 platná desetinná místa

Vyměřovacím základem zaměstnance je úhrn vyměřovacích základů pro pojistné na sociální zabezpečení za jednotlivé kalendářní měsíce v rozhodném období.

Rozhodným obdobím je období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost.

Vyloučenými dny jsou:

- kalendářní dny omluvené nepřítomnosti zaměstnance v práci, za které zaměstnanci nenáleží náhrada příjmu
- kalendářní dny DPN nebo karantény, v nichž náleží zaměstnanci náhrada mzdy
- kalendářní dny, za které bylo zaměstnanci vypláceno nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství nebo ošetřovné

Nárok na nemocenské nemá pojištěnec, který si přivodil DPN úmyslně.

Nemocenské náleží v poloviční výši za kalendářní den, pokud si pojištěnec přivodil DPN:

- zaviněnou účastí ve rvačce
- jako bezprostřední následek své opilosti, zneužití omamných prostředků nebo psychotropních látek
- při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku

Ochranná lhůta pro nemocenské je **7 kalendářních dnů** od skončení zaměstnání. Pokud byl zaměstnanec naposledy zaměstnán kratší dobu, ochranná doba trvá jen tolik dnů, kolik trvalo poslední zaměstnání.

12.2 OŠETŘOVNÉ

Ošetřovné se poskytuje zaměstnanci z důvodu ošetřování nemocného člena domácnosti nebo z důvodu péče o dítě mladší 10 let.

Nárok na ošetřovné vzniká, pokud:

- **je zaměstnanec účasten nemocenského pojištění** (nárok na ošetřovné nemají např. OSVČ, zaměstnanci činí na základě dohody o pracovní činnosti)
- zaměstnanec sdílí **společnou domácnost s ošetřovanou osobou**
- **pokud zaměstnanec nemůže vykonávat v zaměstnání práci z důvodu:**
 - ✓ ošetřování nemocného dítěte mladšího 10 let (podmínka společné domácnosti zde neplatí, pokud se o dítě stará jeho rodič – nejčastěji případy rozvedených rodičů)
 - ✓ péče o zdravé dítě mladší 10 let z důvodu uzavření dětského výchovného zařízení, nařízení karantény, nebo když osoba, která jinak o dítě pečuje, onemocněla (podmínka společné domácnosti zde neplatí, pokud se o dítě stará jeho rodič)
 - ✓ ošetřování jiného nemocného člena domácnosti, pokud jeho zdravotní stav vyžaduje nezbytné ošetřování jinou osobou

Zaměstnanec nemá nárok na ošetřovné z důvodu ošetřování dítěte nebo péče o ně, jestliže jiná fyzická osoba má z důvodu péče o toto dítě nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství nebo má nárok na rodičovský příspěvek (to neplatí, pokud tato jiná osoba onemocněla, porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemůže o dítě pečovat)

Podpůrčí doba:

- ošetřovné se vyplácí nejdéle po dobu **prvních 9 kalendářních dnů** potřeby ošetřování nebo péče
- **nejdéle 16 kalendářních dnů**, jde-li o osamělého zaměstnance²⁰, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo PŠD

²⁰ **Za osamělého zaměstnance se považuje zaměstnanec:**

- svobodný, ovdovělý nebo rozvedený, pokud nežije s družkou (druhem) nebo v registrovaném partnerství
- zaměstnanec, jehož manželka (manžel) je ve výkonu trestu odnětí svobody uloženého v trvání nejméně 1 roku nebo ve výkonu zabezpečovací detence, nebo je nezvěstná a bylo zahájeno řízení o prohlášení nezvěstné manželky (manžela) za mrtvou (mrtvého), a tento zaměstnanec nežije s družkou (druhem)

- v témže případě ošetřování nebo péče je možné se jednou vystřídat; v případě vystřídání při ošetřování nebo péči se podpůrní doba u obou osob počítá od doby vzniku potřeby ošetřování; změna diagnózy se nepovažuje za nový případ ošetřování
- podpůrní doba u ošetřovného počíná od 1. dne potřeby ošetřování nebo péče
- běh podpůrní doby u ošetřovného se staví po dobu ústavní péče ošetřované osoby ve zdravotnickém zařízení
- ošetřovné se nevyplácí za dny pracovního klidu, pokud zaměstnanci nevznikl nárok na výplatu ošetřovného alespoň za 1 kalendářní den, který měl být pro něho pracovním dnem a v němž potřeba ošetřování nebo péče trvala

Určení výše ošetřovného:

- za kalendářní den činí ošetřovné 60 % redukovaného DVZ
- postup výpočtu je stejný jako u nemocenského
- výše dávky za kalendářní den se zaokrouhluje na celé Kč nahoru

V ochranné lhůtě nevzniká nárok na ošetřovné.

12.3 PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ

Peněžitá pomoc v mateřství (PPM) slouží k zabezpečení zaměstnankyně v souvislosti s těhotenstvím, porodem a péčí o dítě.

Podmínky nároku na PPM:

- **účast na nemocenském pojištění:**

- ✓ u zaměstnankyně/zaměstnance alespoň po dobu 270 kalendářních dnů v posledních 2 letech přede dnem nástupu na PPM
- ✓ u OSVČ alespoň po dobu 180 kalendářních dnů v posledním roce před počátkem podpůrčí doby

- **péče o dítě:**

I. nárok u ženy, která dítě porodila:

- ✓ nástup na PPM (tzv. mateřskou dovolenou) si žena volí v rozmezí mezi počátkem 8. – 6. týdne před očekávaným dnem porodu – od této doby má těhotná žena nárok na PPM; pokud si nástup v tomto období neurčí, nastává nástup na PPM počátkem 6. týdne před očekávaným dnem porodu
- ✓ podpůrčí doba u PPM činí:
 - 28 týdnů u ženy, která porodila 1 dítě
 - 37 týdnů u pojištěnky, která porodila zároveň 2 a více dětí (po uplynutí 28. týdne podpůrčí doby musí nadále pečovat alespoň o 2 z těchto dětí)
- ✓ pokud na mateřskou dovolenou nastoupí později než 6 týdnů před očekávaným termínem porodu, délka mateřské dovolené se krátí – nemůže být od porodu delší než 22, příp. 31 týdnů

II. nárok na PPM má také:

- ✓ pojištěnec, který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů (vztahuje se pouze na děti mladší 7 let) – podpůrčí doba začíná dnem převzetí dítěte a činí 22 týdnů při péči o 1 dítě / 31 týdnů při péči o 2 a více dětí
- ✓ pojištěnec, který pečuje o dítě, jehož matka zemřela (vztahuje se pouze na děti mladší 7 let) – podpůrčí doba je závislá na počtu dětí, o které pečuje (22 / 31 týdnů)
- ✓ pojištěnec, který o dítě pečuje a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud matka dítěte nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro závažné

dlouhodobé onemocnění, pro které byla uznána DPN a nemá nárok na výplatu PPM (vztahuje se na děti mladší 1 roku) – podpůrčí doba 22 / 31 týdnů²¹

- ✓ pojištěnec, který pečuje o dítě a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud s matkou dítěte uzavřel písemnou dohodu, že bude o dítě pečovat (vztahuje se na děti mladší 1 roku – podpůrčí doba 22 / 31 týdnů); tuto dohodu lze uzavřít až od 7. týdne po porodu dítěte; matka musí dát ke střídání se v péči ověřený písemný souhlas²²

Podpůrčí doba u PPM v některých případech:

- u ženy, která porodila, nesmí být kratší než 14 týdnů a zároveň nesmí skončit před uplynutím 6 týdnů ode dne porodu
- jestliže dítě zemřelo před uplynutím podpůrčí doby, končí podpůrčí doba uplynutím 2 týdnů ode dne úmrtí dítěte

Určení výše PPM:

- postup výpočtu PPM je stejný jako u nemocenského s rozdílem:
- **DVZ se upraví tak, že se započítá (redukce DVZ):**
 - ✓ 100 % z částky do 1. redukční hranice
 - ✓ 60 % z částky mezi 1. a 2. redukční hranicí
 - ✓ 30 % z částky mezi 2. a 3. redukční hranicí
 - ✓ nad 3. redukční hranici se k DVZ nepřihlíží
- za kalendářní den činí PPM 70 % redukovaného DVZ
- výše dávky za kalendářní den se zaokrouhluje na celé Kč nahoru

PPM se nevyplácí:

- matce dítěte za dobu, po kterou má na základě dohody nárok na PPM pojištěnec, s nímž matka dítěte uzavřela tuto dohodu
- pojištěnci za dobu, po kterou bylo dítě ze zdravotních důvodů převzato do ústavní péče zdravotnického zařízení a pojištěnec v této době vykonává v pojištěné činnosti, ze které je PPM poskytována, práci nebo samostatnou výdělečnou činnost

²¹ Do podpůrčí doby se započítává doba, po kterou byla PPM vyplácena matce dítěte, s výjimkou doby od porodu do konce 6. týdne po porodu. Začne-li se matce dítěte znovu vyplácet PPM, započítává se do její podpůrčí doby doba, po kterou byla PPM vyplácena pojištěnci.

²² viz předchozí poznámka

- pojištěnci za dobu, po kterou nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro závažné dlouhodobé onemocnění, pro které byl uznán DPN a dítě bylo z tohoto důvodu v péči jiné fyzické osoby nebo právnické osoby
- za dobu, po kterou pojištěnka nepečuje o narozené dítě, a dítě bylo z tohoto důvodu svěřeno do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče
- pojištěnci za dobu, po kterou dítě bylo v ústavní péči z jiných než zdravotních důvodů na straně dítěte nebo pojištěnce

Ochranná lhůta u PPM:

- u žen, jejichž zaměstnání skončilo v době těhotenství, je ochranná lhůta pro peněžitou pomoc v mateřství 180 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání
- pokud pojištění těhotné zaměstnankyně trvalo kratší dobu, ochranná lhůta trvá jen tolik dnů, kolik trvalo zaměstnání

12.4 VYROVNÁVACÍ PŘÍSPĚVEK V TĚHOTENSTVÍ A MATEŘSTVÍ

Nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (VPTM) má²³:

- těhotná zaměstnankyně, která je převedena na jinou práci, protože práce, kterou předtím konala, je zakázána těhotným ženám nebo podle rozhodnutí ošetřujícího lékaře ohrožuje její těhotenství
- zaměstnankyně, která je v období do konce 9. měsíce po porodu převedena na jinou práci, protože práce, kterou předtím konala, je zakázána matkám do konce 9. měsíce po porodu nebo podle rozhodnutí ošetřujícího lékaře ohrožuje její zdraví nebo mateřství
- zaměstnankyně, která kojí a je převedena na jinou práci, protože práce, kterou předtím konala, je zakázána kojícím ženám nebo podle rozhodnutí ošetřujícího lékaře ohrožuje její zdraví nebo schopnost kojení

→ pokud dosahuje bez svého zavinění nižšího započitatelného příjmu, než před tímto převedením na jinou práci

Podpůrčí doba:

- VPTM se vyplácí za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci
- těhotné zaměstnankyni se VPTM vyplácí nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu

Výše VPTM:

- VPTM se stanoví jako rozdíl mezi DVZ zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajícím na 1 kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení
- průměr započitatelných příjmů se zjistí tak, že se dosažený příjem za jednotlivý kalendářní měsíc vydělí počtem kalendářních dnů v tomto měsíci

VPTM se nevyplácí za kalendářní dny, ve kterých zaměstnankyně:

- byla DPN nebo jí byla nařízena karanténa
- ošetřovala dítě mladší 10 let nebo o ně pečovala nebo ošetřovala jiného člena domácnosti
- byla na mateřské nebo rodičovské dovolené

²³ **Nárok na VPTM nemá** např. zaměstnankyně, pokud je činná na základě dohody o pracovní činnosti nebo na základě dohody o provedení práce a OSVČ.

12.5 NÁHRADA MZDY

Zaměstnanci, který byl uznán DPN nebo kterému byla nařízena karanténa, přísluší v době prvních 14 kalendářních dnů trvání DPN nebo karantény náhrada mzdy.

Náhrada mzdy (NM):

- není dávkou nemocenského pojištění!
- náleží zaměstnanci, který je nemocensky pojištěný a splňuje také podmínky nároku na nemocenské
- poskytuje ji zaměstnavatel ze svých prostředků
- poskytuje se za pracovní dny a za svátek připadající na pracovní dny
- nepřísluší za první 3 pracovní dny DPN

Výše NM:

- NM přísluší ve výši 60 % průměrného hrubého hodinového výdělku
- pro účely stanovení NM se zjištěný průměrný hrubý hodinový výdělek upraví obdobným způsobem, jakým se upravuje DVZ pro výpočet nemocenského
- příslušná redukční hranice stanovená pro účely NP se vynásobí koeficientem 0,175 a poté zaokrouhlí na haléře směrem nahoru
- NM musí být snížena o 50 %, jde-li o případy, kdy si zaměstnanec přivodil DPN:
 - ✓ zaviněnou účastí ve rvačce
 - ✓ jako bezprostřední následek své opilosti, zneužití omamných prostředků nebo psychotropních látek
 - ✓ při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku
- dohodnutá nebo vnitřním předpisem stanovená výše NM nesmí převýšit průměrný hrubý hodinový výdělek
- porušil-li zaměstnanec v období prvních 14 kalendářních dnů DPN povinnost zdržovat se v místě pobytu a dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek, může zaměstnavatel se zřetelem na závažnost porušení těchto povinností NM snížit nebo neposkytnout

Zaměstnavatel je oprávněn kontrolovat, zda zaměstnanec dodržuje v období prvních 14 kalendářních dnů DPN stanovený režim DPN pojištěnce:

- povinnost zdržovat se v místě pobytu
- povinnost dodržovat dobu a rozsah povolených vycházek

Zaměstnavatel je povinen v případě zjištění porušení povinností zaměstnancem vyhotovit o kontrole písemný záznam a stejnopis tohoto záznamu je zaměstnavatel povinen doručit:

- zaměstnanci, který tento režim porušil
- OSSZ příslušné podle místa pobytu zaměstnance v době DPN
- ošetřujícímu lékaři DPN zaměstnance

Zaměstnavatel je oprávněn:

- **požadovat** od ošetřujícího lékaře **informaci** o místě pobytu zaměstnance v době DPN a o rozsahu a době povolených vycházek.
- dát příslušné **OSSZ podnět ke kontrole** důvodnosti trvání DPN a ke kontrole dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce, jde-li o jeho zaměstnance; OSSZ provede kontrolu do 7 dnů od obdržení žádosti a o výsledku kontroly zaměstnavatele neprodleně písemně informuje

Zaměstnanec je povinen umožnit zaměstnavateli kontrolu dodržování stanoveného režimu v době DPN.

PRACOVNÍ LIST Č. 19

Náhrada mzdy a nemocenské

1. Zaměstnanec Zdeněk Dopita byl uznán dočasně práce neschopným od 6. 1. do 7. 2. 201_. Za rozhodné období činí PHHV 152 Kč, DVZ 1.273 Kč. ZC má pracovní dobu v pracovní dny, 8 hodin denně.
 - a) Rozhodněte, zda bude mít nárok na náhradu mzdy a nemocenské. Pokud ano, uveďte důvod nároku a určete výši náhrady mzdy a nemocenského za jednotlivé měsíce.
 - b) Kdo zajišťuje výplatu NM a nemocenského?
 - c) Na základě jakých podkladů se určuje výše dávky?
2. Pan Miroslav Peterka je zaměstnaný. Ve dnech 13. 1. – 17. 2. 201_ byl lékařem uznán dočasně práce neschopným. Za rozhodné období činí PHHV 167,25 Kč, DVZ 1.402 Kč. Pracovní dobu má pouze v pracovní dny, 7 hodin denně.
 - a) Posuďte, zda bude mít pan Peterka nárok na náhradu mzdy a nemocenské. Pokud ano, uveďte důvod nároku a výši dávek za jednotlivé měsíce.
 - b) Vysvětlete, co si má zaměstnanec představit pod pojmy průměrný hrubý hodinový výdělek a denní vyměřovací základ, na základě čeho jsou tyto částky stanoveny?
3. Pan Valentýn Moučka ukončil k 31. 1. 201_ pracovní poměr. 5. 2. 201_ byl uznán dočasně práce neschopným. Podle vyjádření ošetřujícího lékaře bude pracovní neschopnost trvat nejméně 3 měsíce, takže pan Moučka nemůže nastoupit do nového zaměstnání, do kterého měl nastoupit od 1. 3. 201_. Předpokládejme, že pracovní neschopnost potrvá do 30. 4. 201_. Za rozhodné období činí PHHV 87,25 Kč a DVZ 657 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít pan Moučka nárok na některé finanční dávky v souvislosti s pracovní neschopností. Pokud ano, uveďte jejich název a důvod nároku.
 - b) Určete jejich výši za jednotlivé měsíce.
4. Pan Řehoř Řimbaba je zaměstnaný. Od 7. 1. 201_ byl uznán dočasně práce neschopným, pracovní neschopnost byla ukončena 17. 3. 201_. Jeho PHHV činí 170,54 Kč, DVZ 1.286 Kč. Pracovní doba je v pracovní dny, 8 hodin denně.
 - a) Bude mít v době pracovní neschopnosti nárok na nějakou kompenzaci ušlé mzdy? Pokud ano, uveďte název dávek a důvody nároku.
 - b) Je zaměstnavatel povinen omluvit jej po dobu pracovní neschopnosti v zaměstnání? Pokud ano, na základě čeho?
 - c) Určete výši dávek za jednotlivé měsíce.
 - d) Kdo dávky vyplatí?
5. Vypracujte odpověď na dotaz odeslaný do e-mailové sociální poradny dne 1. 3. 201_ : „*Jmenuji se Růžena Kočí, je mi 47 let, byla jsem 3 roky zaměstnaná v jedné firmě. Chtěla bych se zeptat, co mám dělat, když jsem ze zdravotních důvodů ukončila zaměstnání – k 28. 2. 201_. Mám závažné problémy se zády, a proto jsem byla často v pracovní neschopnosti. Pro zaměstnavatele to bylo nepříjemné, protože musel moje úkoly předávat kolegům. Nechtěla jsem to nadále komplikovat, a tak jsem dala výpověď. Včera jsem byla na vyšetření a lékař říkal, že mi příští týden (od 5. 3. 201_) napíše neschopenku, že musím do nemocnice a budu tam 2 měsíce. Já jsem mu tvrdila, že když jsem bez práce, nemám na neschopenku nárok. On mne ale znejistil. Mám tedy na něco nárok, proč? Na koho bych se měla obrátit? Děkuji za odpověď!!!“*

PRACOVNÍ LIST Č. 20

Náhrada mzdy a nemocenské

1. Paní Vanda Janečková je zaměstnaná. 18. 4. 201_ nastoupí do nemocnice na plánovanou operaci, pak bude následovat rehabilitace ve specializovaném zdravotnickém zařízení. Odhadovaná doba dočasné pracovní neschopnosti bude asi 3 měsíce.
 - a) Bude mít paní Janečková v době dočasné pracovní neschopnosti nárok na nějaké sociální dávky? Svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Jaká bude podpůrná doba?
 - c) Jakým způsobem musí paní Janečková o dávky požádat?
 - d) Kdo, na základě čeho a v jaké lhůtě jednotlivé dávky vyplatí?
2. Pan Ladislav Konečný ukončil k 31. 3. 201_ zaměstnání z důvodu pracovní smlouvy na dobu určitou. Do nového zaměstnání nenastoupil. 3. 4. 201_ si při opravě vlastního rodinného domu způsobil úraz, kvůli kterému byl lékařem uznán dočasně práce neschopným (odhadovaná délka dočasné pracovní neschopnosti bude asi 6 měsíců).
 - a) Bude mít pan Konečný v době dočasné pracovní neschopnosti nárok na nějaké sociální dávky? Svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Jaká bude podpůrná doba a kdo jednotlivé dávky vyplatí?
 - c) Jakým způsobem musí pan Konečný o dávky požádat?
3. Pan Petr Vysoký je zaměstnaný. V době od 4. 2. do 2. 4. 201_ byl uznán dočasně práce neschopným. Důvodem pracovní neschopnosti byl úraz, který si způsobil pod vlivem alkoholu (to mu bylo prokázáno).
 - a) Měl pan Vysoký v době dočasné pracovní neschopnosti nárok na nějakou kompenzaci ušlé mzdy? Svou odpověď zdůvodněte.
4. Paní Jaroslava Peterková je OSVČ. V rámci sociálního pojištění se nepřihlásila k nemocenskému pojištění. Od 18. 3. 201_ byla uznána dočasně práce neschopná, pracovní neschopnost trvá i nadále.
 - a) Bude mít paní Peterková v době dočasné pracovní neschopnosti nárok na nějaké sociální dávky. Svou odpověď zdůvodněte.
5. Paní Irena Kozelková je zaměstnaná na OSSZ. Součástí její práce je také kontrola dodržování režimu dočasně práce neschopných pojištěnců. Právě dnes má kontrolní den.
 - a) Co konkrétně bude dnes paní Kozelková dělat (koho, co a na základě čeho kontroluje)?
 - b) Jaká opatření jsou být v souvislosti s výsledky kontrolní činnosti prováděna?
6. Jako pracovnice e-mailové sociální poradny vyčerpávajícím způsobem odpovězte na tento dotaz:

„Dobrý den, před 4 měsíci jsem jako absolventka SOU nastoupila do práce. V současnosti mám ale vážnější zdravotní potíže a lékař mi sdělil, že musím na týden do nemocnice. Prý mi napíše neschopenku. Já si ale nejsem jistá, zda si to můžu dovolit, aby mi to zaměstnavatel povolil. Prosím o radu, co mám dělat. Děkuji. Valérie“

PRACOVNÍ LIST Č. 21

Ošetřovné

U jednotlivých situací posuďte, zda vznikne nárok na ošetřovné a svou odpověď zdůvodněte:

1. Paní Jana je zaměstnaná, bydlí sama ve svém bytě. Její matka (vdova) bydlí také sama. Matka těžce onemocní a potřebuje ošetřování.

2. Rodiče malého Honzika (5 let) se rozvedli. Honzík byl svěřen do společné péče rodičů. Honzík nyní onemocněl a potřebuje ošetřování. Oba rodiče jsou zaměstnaní, bydlí samostatně.

3. Paní Zdena (zaměstnaná) je osamělá matka 4leté Klárky, bydlí v domácnosti se svou matkou (také zaměstnaná). Paní Zdena na týden onemocněla, nemohla se starat o dítě, vypravit jej do MŠ, zajistit stravu apod.

4. Manželé Novákovi jsou oba zaměstnaní, bydlí ve společné domácnosti. Pan Novák je po autonehodě hospitalizovaný v nemocnici, po propuštění do domácí péče bude na základě doporučení lékaře (vystavil potvrzení) potřebovat nejméně týden péči jiné osoby.

5. 17letý Petr (studuje SŠ denní formou studia) bydlí ve společné domácnosti se svými rodiči, matka je v invalidním důchodě 3. stupně, otec je zaměstnaný. Petr těžce onemocněl, není schopen se o sebe postarat, lékař doporučil ošetřování jinou osobou a vystavil potvrzení.

6. Manželé Horákovi (matka je na rodičovské dovolené s 2letým dítětem a pobírá rodičovský příspěvek, otec je zaměstnaný) mají 2 děti (2leté a 7leté), se kterými bydlí ve společné domácnosti. 2leté dítě onemocní a potřebuje ošetřování.

7. Manželé Pokorní mají 3leté dítě, bydlí ve společné domácnosti. Otec chodí do zaměstnání, matka pobírá rodičovský příspěvek, ale zároveň pracuje. Dítě onemocní.

8. Matka je s 3letým dítětem na rodičovské dovolené, pobírá rodičovský příspěvek, odjela do porodnice z důvodu porodu dalšího dítěte, o 3leté dítě se nemůže postarat. Bydlí ve společné domácnosti s manželem, který je zaměstnaný.

9. Matka pečuje o 5leté a 2leté dítě, pobírá rodičovský příspěvek. 5leté dítě bylo přijato do nemocnice a matka s ním byla přijata jako průvodce. Otec dětí musel zůstat z práce doma, aby pečovat o 2leté dítě.

10. 9letý Kája bydlí s rodiči v Brně. Na celé 2měsíce je na prázdninách u babičky na Vysočině. Kája onemocněl, babička musela zůstat z práce doma, aby vnuka ošetřovala. Rodiče byli v té době na zahraniční dovolené.

11. Rodiče 7leté Miriam se rozvedli, dítě bylo svěřeno do trvalé péče matky. Oba rodiče jsou po rozvodu osamělí, jsou zaměstnaní. Dítě onemocní, potřeba ošetřování činí 20 kalendářních dnů.

12. Mráčkovi se rozvedli. 6leté Hana byla svěřena do trvalé péče matky, 13letá Alena byla svěřena do trvalé péče otce. Oba rodiče jsou zaměstnaní a osamělí. 6leté Hana onemocněla.

PRACOVNÍ LIST Č. 22

Ošetřovné

1. Paní Jana Nováková je vdova, zaměstnaná. Ve své péči má 2 děti ve věku 12 a 17 let. Ve dnech 13. – 27. 1. 201_ ošetřovala své nemocné 17leté dítě, které bylo po autonehodě propuštěno z nemocnice domů. Na základě doporučení lékaře zdravotní stav dítěte vyžadoval domácí ošetřování. Paní Nováková má DVZ 759 Kč.
 - a) Rozhodněte, zda bude mít paní Nováková nárok na ošetřovné a uveďte důvod nároku. Pokud nárok mít bude, určete celkovou výši ošetřovného.
 - b) Kdo zajišťuje výplatu ošetřovného? Na základě jakých podkladů se určuje výše dávky?
2. Ve společné domácnosti žije 57letá žena (zaměstnaná) se svou dcerou (32 let, vdova, zaměstnaná) a jejím 5letým dítětem. Matka 5letého dítěte byla v době od 3. 2. do 11. 2. 201_ na pracovní cestě v zahraničí, o dítě se starala babička. 5leté dítě onemocnělo v době od 5. 2. do 10. 2. 201_, babička se o něj musela starat. DVZ matky činí 1.258 Kč, DVZ babičky činí 908 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít babička nárok na některou finanční dávku v souvislosti s ošetřováním nemocného vnoučete. Pokud ano, uveďte její název a důvod nároku.
 - b) Určete maximální podpůrní dobu a svou odpověď zdůvodněte.
 - c) Určete celkovou výši dávky.
3. Jako pracovnice e-mailové sociální poradny vyčerpávajícím způsobem odpovězte na tento dotaz: *„Dobrý den, od kamarádky jsem se dozvěděla, že se touto cestou můžu zeptat na věci ze sociální oblasti. Mám tedy konkrétní dotaz: jsem již v důchodu, je mi 62 let. Už 15 let jsem vdova, bydlím sama ve svém bytě. Často se navštěvuji se svou dcerou a jejím 4letým synem. Dcera je svobodná matka, pracovně je velmi vytížená. Teď onemocněl vnuk (chodí do školky) a dcera se o něho nemůže starat, protože v práci řeší nějaké důležité projekty. Prosila mě, abych se o vnuka starala, že to budu mít zaplacené, že vyřídí jakési ošetřovné nebo ošetřování (nepamatuji si přesně název). Co to je, prosím, za dávku? Asi budu muset něco doložit nebo prokázat, že jsem splnila nějaké podmínky, že? Kolik dostanu a jak dlouho mi to budou platit? Kde se o to vlastně žádá? Děkuji za odpověď! Pavla H.“*
4. Jako pracovnice e-mailové sociální poradny vyčerpávajícím způsobem odpovězte na tento dotaz: *„Můžete mi, prosím, poradit, jestli bych mohla mít nárok na nějakou dávku, když se mi má vrátit domů manžel z nemocnice, kde byl hospitalizovaný skoro 2 měsíce po autonehodě a lékař mi říkal, že mi potvrdí, že je nutné alespoň 7 dní domácí ošetřování? Ptala jsem se v práci účetní a ta mi řekla, že mi potvrdí denní vyměřovací základ, který mám 641 Kč. Nerozumím tomu, proto prosím o radu. Manžel je v invalidním důchodě 3. stupně, já jsem zaměstnaná. Žijeme sami, děti nemáme. Moc děkuji! Tazatelka Věra“*

PRACOVNÍ LIST Č. 23

Peněžítá pomoc v mateřství

1. Paní Věra Bezděková je zaměstnaná. Dne 19. 3. 201_ nastoupila na mateřskou dovolenou (tj. 6 týdnů před očekávaným termínem porodu). 30. 4. 201_ porodila jedno dítě. Před nástupem na mateřskou dovolenou byla u svého zaměstnavatele zaměstnaná 18 měsíců. DVZ činí za rozhodné období 832 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít paní Bezděková nárok na PPM, svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Jaká bude celková podpůrčí doba a kdy začíná? Odpověď zdůvodněte.
 - c) Určete výši dávky za měsíce březen, duben a květen.
 - d) Kdo a na základě čeho zajišťuje výplatu dávky?
2. Paní Vladimíra Dudáková je zaměstnaná. Dne 8. 5. 201_ nastoupila na mateřskou dovolenou (tj. 8 týdnů před očekávaným termínem porodu). 20. 6. 201_ porodila dvojčata. Před nástupem na mateřskou dovolenou byla 12 měsíců zaměstnaná u svého zaměstnavatele, před tím byla 8 měsíců registrovaná na úřadě práce a před registrací na úřadě práce byla 4 roky zaměstnaná. DVZ činí za rozhodné období 1.583 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít paní Dudáková nárok na PPM, svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Jaká bude celková podpůrčí doba? Odpověď zdůvodněte.
 - c) Určete výši dávky za měsíce květen, červen a červenec.
3. Paní Michaela Polesná je OSVČ, dne 26. 8. 201_ nastoupila na mateřskou dovolenou (tj. 2 týdny před očekávaným termínem porodu). 7. 9. 201_ porodila dvojčata. Před nástupem na mateřskou dovolenou vykonávala SVČ 5 let, hraří nemocenské pojištění. DVZ činí 1.955 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít paní Polesná nárok na PPM, svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Jaká bude celková podpůrčí doba? Odpověď zdůvodněte.
 - a) Určete výši dávky za měsíce srpen, září a říjen.
4. Paní Kateřina Němcová je zaměstnaná. Dne 19. 5. 201_ nastoupila na mateřskou dovolenou (tj. 6 týdnů před očekávaným termínem porodu). 22. 6. 201_ porodila jedno dítě. Před nástupem na mateřskou dovolenou byla u svého zaměstnavatele zaměstnaná 13 měsíců, před tím byla 4 roky na rodičovské dovolené. DVZ činí 1.507 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít paní Němcová nárok na PPM, svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Jaká bude celková podpůrčí doba? Odpověď zdůvodněte.
 - c) Určete výši dávky za měsíce květen, červen a červenec.
5. Paní Olívie Dvořáková je již 7 let v domácnosti, stará se o rodinu. Manžel je OSVČ, nemocenské pojištění nehradí. Paní Dvořáková je těhotná. Do porodu zbývají asi 4 týdny. Porodí jedno dítě.
 - a) Posuďte, zda bude mít paní Dvořáková nárok na PPM a svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Bude-li mít nárok na dávku, jaká bude podpůrčí doba a jak se určí výše dávky?
6. Paní Milena Stříbrná ukončila k 1. 7. 201_ zaměstnání (toto zaměstnání vykonávala 3 roky) z důvodu pracovní smlouvy na dobu určitou. V době ukončení zaměstnání byla těhotná. Nenašla jiné zaměstnání, proto je registrovaná na úřadě práce. Očekávaný termín porodu je 15. 11. 201_. DVZ činí 925 Kč.
 - a) Posuďte, zda bude mít paní Stříbrná nárok na PPM, svou odpověď zdůvodněte.
 - b) Bude-li mít paní Stříbrná nárok na PPM, jaké kroky musí podniknout, aby dávku získala?
 - c) Jaká bude celková podpůrčí doba a kdy by začínala?
 - d) Jaká by byla denní výše peněžité pomoci v mateřství?

PRACOVNÍ LIST Č. 24

Peněžité pomoc v mateřství

Jako pracovnice e-mailové sociální poradny odpovězte vyčerpávajícím způsobem na následující dotazy:

1. „Lékař mi určil termín porodu na 3. 6. Počátek 6. týdne před očekávaným dnem porodu mi připadl na 22. 4. Jelikož jsem se cítila dobře, rozhodla jsem se zůstat v zaměstnání o 2 týdny déle. Jak je to s nárokem na peněžitou pomoc v mateřství?“

2. „Studuji třetím rokem na vysoké škole a v červenci se mi narodí dítě. Vznikne mi nárok na peněžitou pomoc v mateřství?“

3. „Vznikne nárok na peněžitou pomoc v mateřství, jestliže je žena v zaměstnání pouze 5 měsíců a předtím byla v posledních dvou letech v domácnosti?“

4. „Má nárok na peněžitou pomoc v mateřství žena vedená na úřadu práce?“

5. „Budu mít nárok na peněžitou pomoc v mateřství, když jsem ve 3. měsíci těhotenství ukončila zaměstnání?“

6. „Kamarádka je na mateřské dovolené, čerpá peněžitou pomoc v mateřství. 3. 6. jí dítě zemřelo. Jak to bude dál s čerpáním peněžité pomoci v mateřství.“

13 DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

Důchodové pojištění je upraveno **zákonem č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění**.

Osoby účastné důchodového pojištění jsou zabezpečeny v případě vzniku **stanovených sociálních událostí**:

- stáří
- invalidita
- úmrtí živitele

Ze systému důchodového pojištění se vyplácí:

- starobní důchody, včetně předčasných starobních důchodů
- invalidní důchody – 1., 2. a 3. stupně
- pozůstalostní důchody – vdovský, vdovecký a sirotčí důchod

Posuzování nároku na důchod, jeho výše a výplata náleží do kompetence České správy sociálního zabezpečení.

13.1 STAROBNÍ DŮCHOD

Pojištěnec má nárok na starobní důchod, pokud splnil 2 základní podmínky:

- dosáhl důchodového věku
- získal potřebnou dobu pojištění

13.1.1 Důchodový věk

Stáří je přirozená, poslední fáze lidského života, ve které dochází k postupnému omezování funkcí organismu. Promítá se to do postupného snižování schopnosti pracovat a aktivně reagovat na vnější svět. Období lidského života nad 70 let věku je odborníky shledáváno jako doba zániku schopnosti k systematické práci. Ovšem proces stárnutí je proces velmi individuální, který je podmíněn mnoha faktory.

Dosažení určité věkové hranice je jednou z podmínek vzniku nároku na starobní důchod, přičemž tato hranice je stanovena právními předpisy a je výsledkem společenské dohody. V evropských státech se důchodový věk²⁴ pohybuje v rozmezí 60 až 67 let.

V českém důchodovém systému byla v minulosti, jak vyplývá z mezinárodních srovnání, jedna z nejnižších věkových hranic pro odchod do důchodu (pro muže 60 let, pro ženy 57 let). Proto bylo nutné (mj. i v závislosti na demografických problémech) přistoupit ke zvyšování věku odchodu do důchodu.

Prodlužování důchodového věku v ČR:

	u pojištěnců nar. před rokem 1936	u pojištěnců nar. v období 1936 - 1977	u pojištěnců nar. po roce 1977
muž	60 let	Důchodový věk se postupně zvyšuje tak, aby pro všechny pojištěnce narozené v roce 1977 činil 67 let	U ročníků narozených po roce 1977 se důchodový věk stanoví tak, že se k věku 67 let přičte takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977.
žena - bezdětná	57 let		
žena – 1 vych. dítě	56 let		
žena – 2 vych. dětí	55 let		
žena – 3 vych. dětí	54 let		
žena – 4 vych. dětí	54 let		
žena – 5 a více vych. dětí	53 let		

Zvýhodněné postavení žen ve vymezení důchodového věku:

- asi polovina důchodových soustav ve světě přiznává ženám nižší důchodový věk
- tato skutečnost je zdůvodňována současným výkonem výdělečné činnosti a plněním biologické a společenské funkce matky – souběžné zaměstnání a péče o dítě klade na ženu větší nároky než na muže → společnost proto ženu odměňuje možností dřívějšího odchodu do starobního důchodu
- výsledkem společenské diskuse jsou ale i otázky, zda není účinnější poskytovat ženám úlevy v době, kdy současně vychovávají děti a pracují
- v prostoru Evropské unie je v dané otázce při odchodu do důchodu prosazována rovnost mezi muži a ženami

²⁴ Od pojmu důchodový věk je nutno odlišit pojem **věk odchodu do důchodu**, který označuje věk skutečného zanechání výdělečné činnosti a přechodu do společensky zabezpečené ekonomické nečinnosti.

- důchodový systém ČR pracuje se zvýhodněním žen při stanovení věku odchodu do důchodu – ten je závislý na počtu vychovaných dětí:
 - ✓ dítětem se rozumí dítě vlastní nebo osvojené, dítě v pěstounské péči, dítě v předpěstounské nebo předadopční péči, dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů
 - ✓ podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena:
 - pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků
 - pokud se ujala výchovy dítěte po dosažení 8. roku věku – do dosažení zletilosti o něj musela pečovat aspoň po dobu 5 roků (neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat)
- v souvislosti s důchodovou reformou bude v ČR zvýhodněné postavení žen ve vymezení důchodového věku postupně rušeno tak, že ženy narozené v roce 1977 a dále budou mít důchodový věk shodný s důchodovým věkem mužů

13.1.2 Potřebná doba pojištění

Potřebnou dobu pojištění pro získání nároku na starobní důchod lze získat trojím způsobem, popř. jejich kombinacemi:

- **povinná doba pojištění:**
 - ✓ prokazuje se tzv. evidenčním listem důchodového pojištění
 - ✓ osoby jsou důchodového pojištění účastny za předpokladu, že výdělečná činnost svým rozsahem zakládá účast na nemocenském pojištění
 - ✓ vztahuje se např. na:
 - zaměstnance v pracovním poměru
 - zaměstnance činné na základě dohody o pracovní činnosti
 - zaměstnance činné na základě dohody o provedení práce, pokud jim byl v kalendářním měsíci zúčtován příjem v částce vyšší než 10 000 Kč
 - OSVČ
 - pěstouny, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízeních pro výkon PP, nebo kterým je za výkon PP vyplácena odměna náležející pěstounovi ve zvláštních případech

▪ **náhradní doba pojištění:**

- ✓ je doba, za kterou se neodvádí žádné pojistné, přesto se započítává do potřebných let pojištění pro důchod
- ✓ náhradní doba pojištění se týká:
 - doby vedení v evidenci ÚP – započítává se vždy, pokud člověk pobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Pokud podporu již nepobírá a je dlouhodobě v evidenci ÚP, započítávají se max. 3 roky. Tato doba 3 let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod. Doba vedení v evidenci ÚP, po kterou podpora nenáležela před dosažením věku 55 let, se započítává v rozsahu nejvýše 1 roku.
 - osob pečujících osobně o dítě do 4 let věku
 - osob pečujících osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I, pokud spolu žijí v domácnosti (podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu)
 - osob pečujících osobně o osobu jakéhokoliv věku, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II, III nebo IV, pokud spolu žijí v domácnosti (podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu)
 - poživatelů invalidního důchodu 3. stupně (do roku 2009 plný invalidní důchod)
 - do 31. 12. 2009 se náhradní doba pojištění týká i osob, které se soustavně připravovaly na budoucí povolání studiem na SŠ, VOŠ nebo VŠ, a to po dobu prvních 6 let tohoto studia po dosažení věku 18 let
- ✓ tyto doby se hodnotí jako náhradní doby pojištění za předpokladu, že byly získány na území ČR a že doba pojištění trvala alespoň 1 rok
- ✓ pouze u náhradní doby péče o dítě do 4 let věku se nevyžaduje péče o ně na území ČR
- ✓ v celém rozsahu se pro stanovení výše důchodu započítává péče o dítě a péče o závislou osobu, zbývající doby se pro výši důchodu započítávají pouze v rozsahu 80 %

▪ **dobrovolná účast na důchodovém pojištění:**

- ✓ je možná u osob starších 18 let
- ✓ k převzetí přihlášky a vedení evidence o dobrovolném důchodovém pojištění je příslušná OSSZ podle místa trvalého pobytu občana
- ✓ účast na dobrovolném důchodovém pojištění je možná buď z konkrétního důvodu:
 - vedení v evidenci ÚP jako UoZ, pokud po tuto dobu nenáleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci
 - od 1. 1. 2010 – soustavná příprava na budoucí povolání studiem na SŠ, VOŠ nebo VŠ v ČR
 - výdělečná činnost v cizině
 - výkon dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací
- ✓ účast na dobrovolném důchodovém pojištění bez uvedení důvodu (tzv. dobrovolné důchodové pojištění):
 - pojištění mohou být účastny také osoby starší 18 let, pokud podaly přihlášku k účasti na dobrovolném důchodovém pojištění, aniž splňují některou z podmínek uvedených výše
 - tato účast na pojištění je možná v rozsahu nejvýše 10 let

Potřebná doba pojištění pro odchod do starobního důchodu se od roku 2010 postupně prodlužuje až na 35 let, jak ukazuje následující tabulka:

Kalendářní rok, v němž je dosaženo důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

13.1.3 Předčasný starobní důchod

Pojištěnec si může požádat o tzv. předčasný starobní důchod (důchod před dosažením důchodového věku), pokud splnil následující podmínky:

- **získal potřebnou dobu pojištění:**
 - ✓ její výše se stanoví stejným způsobem jako u starobního důchodu
 - ✓ pokud nesplnil předchozí podmínku, platí následující – pojištěnec splnil podmínku potřebné doby pojištění, pokud získal alespoň 30 let doby pojištění, přičemž do doby pojištění se nezahrnují náhradní doby pojištění
- **dosáhl stanoveného věku:**
 - ✓ dosáhl alespoň věku 60 let, pokud jeho důchodový věk (DV) činí alespoň 63 let
DV 63+ →→→→→→→ musí mít alespoň 60 let
 - ✓ do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let
DV > 63 →→→→→→→ o 3 roky dříve

Přiznání předčasného starobního důchodu je nevratné, neboť vylučuje nárok na řádný starobní důchod. Mění se i výpočet předčasného starobního důchodu – v porovnání s výší řádného starobního důchodu bude výše předčasného starobního důchodu trvale nižší (snížení je závislé na počtu kalendářních dnů, které chybějí do dosažení důchodového věku).

Výplata předčasného starobního důchodu až do dosažení důchodového věku nenáleží, pokud pojištěnec:

- vykonává výdělečnou činnost
- pobírá PvN nebo PpR

13.2 INVALIDNÍ DŮCHOD

Pojištěnec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu²⁵ nastal pokles jeho pracovní schopnosti²⁶ o:

Pokles pracovní schopnosti o:	Stupeň invalidity
35 – 49 %	invalidita 1. stupně
50 – 69 %	invalidita 2. stupně
nejméně o 70 %	invalidita 3. stupně

Zdravotní stav pojištěnců posuzují lékaři OSSZ.

Nárok na invalidní důchod vznikne pojištěnci při současném splnění následujících podmínek:

- **nedosáhl věku 65 let a nesplnil podmínky nároku na starobní důchod** (pokud poživatel invalidního důchodu dosáhne věku 65 let, invalidní důchod se od dosažení 65 let věku mění na důchod starobní)
- **stal se:**
 - ✓ invalidním
 - ✓ invalidním v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání
- pro získání nároku na invalidní důchod je třeba rovněž splnit podmínku **potřebné doby pojištění:**

Potřebná doba pojištění u invalidních důchodů

Věk pojištěnce	Potřebná doba pojištění
do 20 let	méně než 1 rok
20 – 22 let	1 rok
22 – 24 let	2 roky
24 – 26 let	3 roky
26 – 28 let	4 roky
nad 28 – 38 let	5 roků
nad 38 let	5/10 roků

²⁵ **Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav** – zdravotní stav, který omezuje tělesné, smyslové nebo duševní schopnosti pojištěnce významně pro jeho pracovní schopnost, pokud tento zdravotní stav trvá déle než 1 rok nebo podle poznatků lékařské vědy lze předpokládat, že bude trvat déle než 1 rok.

²⁶ **Pracovní schopnost** – schopnost pojištěnce vykonávat výdělečnou činnost odpovídající jeho tělesným, smyslovým a duševním schopnostem, s přihlédnutím k dosaženému vzdělání, zkušenostem a předchozím výdělečným činnostem.

- ✓ potřebná doba pojištění se zjišťuje z období před vznikem invalidity
- ✓ jde-li o pojištěnce ve věku nad 28 let – potřebná doba pojištění se zjišťuje z posledních 10 roků před vznikem invalidity
- ✓ v případě pojištěnce staršího 38 let se nejdříve zjišťuje splnění podmínky 5 let v posledních 10 letech před vznikem invalidity, pokud tato podmínka splněna není, tak se zjišťuje splnění podmínky získání 10 let v posledních 20 letech před vznikem invalidity
- ✓ za dobu pojištění se považuje též doba studia na SŠ, VOŠ nebo VŠ v ČR, a to nejdříve po ukončení povinné školní docházky a nejpozději po dobu prvních 6 let studia po dosažení 18 let věku
- ✓ podmínka potřebné doby pojištění se nevyžaduje v případě, že invalidita vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání

13.2.1 Invalidní důchod v mimořádných případech

Na tzv. „invalidní důchod z mládí“ má nárok pouze osoba, která:

- byla uznána invalidní pro invaliditu 3. stupně²⁷, jestliže tato invalidita vznikla před dosažením 18 let věku
- dosáhla alespoň 18 let věku
- má trvalý pobyt na území ČR
- nebyla účastna pojištění po potřebnou dobu

²⁷ Za invaliditu 3. stupně se považuje také takové omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění.

13.3 VDOVSKÝ A VDOVECKÝ DŮCHOD

Vdova/vdovec má nárok na vdovský/vdovecký důchod po manželovi/manželce, který:

- byl poživatelem starobního důchodu
- nebo byl poživatelem invalidního důchodu
- nebo splnil ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod
- nebo ke dni smrti splnil podmínky nároku na starobní důchod
- nebo zemřel následkem pracovního úrazu

Vdovský/vdovecký důchod náleží po dobu 1 roku od smrti manžela/manželky.

Po uplynutí 1 roku má vdova/vdovec nárok na důchod, jestliže:

- pečuje o nezaopatřené dítě²⁸
- pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II, III nebo IV
- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého, který s ní/ním žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II, III nebo IV
- je invalidní ve 3. stupni
- dosáhl alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození (pokud skutečný důchodový věk není nižší)

Nárok na důchod vznikne znovu, jestliže se splní některá z uvedených podmínek do 2 roků.

Nárok na důchod zaniká uzavřením nového manželství.

²⁸ za nezaopatřené dítě se nepovažuje dítě, které je poživatelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně

13.4 SIROTČÍ DŮCHOD

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě:

- **zemřel/a-li:**
 - ✓ rodič/osvojitel dítěte
 - ✓ osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, a dítě na ní bylo v době smrti převážně odkázáno výživou
- **jestliže zesnulá osoba:**
 - ✓ byla poživatelé starobního nebo invalidního důchodu
 - ✓ nebo ke dni smrti získala alespoň polovinu doby pojištění potřebné pro vznik nároku na invalidní důchod
 - ✓ nebo ke dni smrti splnila podmínky nároku na starobní důchod
 - ✓ anebo zemřela následkem pracovního úrazu

Nárok na sirotčí důchod:

- vzniká po každém z rodičů/osvojitelů... (oboustranně osiřelé dítě má nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů nebo po osobě, která dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů)
- nevzniká po pěstounovi nebo jeho manželovi
- zaniká osvojením (pokud oboustranně osiřelé dítě osvojí jen 1 osoba, zaniká nárok na ten sirotčí důchod, který náležel po osobě, kterou osvojitel nahradil)
- pobírá-li dítě invalidní důchod 3. stupně, nárok na sirotčí důchod mu nevznikne

13.5 URČENÍ VÝŠE DŮCHODU

Výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry:

- **základní výměra:**
 - ✓ stanoví se procentní sazbou z průměrné mzdy
 - ✓ je stejná pro všechny druhy důchodů
- **procentní výměra:**
 - ✓ stanoví se procentní sazbou z výpočtového základu nebo z procentní výměry důchodu zemřelého
 - ✓ pro stanovení výpočtového základu je třeba znát osobní vyměřovací základ

Osobní vyměřovací základ:

- tvoří měsíční průměr ročních příjmů dosažených v rozhodném období (zpravidla od roku 1986 do kalendářního roku, který předchází roku, v němž se důchod přiznává)
- celkové příjmy za každý jednotlivý kalendářní rok rozhodného období se přitom navyšují za pomoci koeficientů odvozovaných od statisticky zjištěného průměru dosažených příjmů všech pojištěnců – tím se tyto příjmy přizpůsobují cenové hladině a hladině odměňování existující v roce přiznání důchodu
- takto vypočtený průměrný měsíční výdělek (osobní vyměřovací základ) se upravuje, tzv. redukuje, čímž se dospěje k výpočtovému základu pro stanovení procentní výměry důchodu

13.5.1 Výše starobního důchodu

Při stanovení výše procentní výměry se za každý celý rok doby pojištění započítá 1,5 % výpočtového základu. Procentní výměra musí činit nejméně 770 Kč měsíčně.

Poživatel starobního důchodu může současně pracovat a pobírat důchod v plné výši bez ohledu na to, jakou výdělečnou činnost vykonává a v jakém rozsahu ji vykonává. Vedle této možnosti má možnost při výkonu výdělečné činnosti požádat o výplatu starobního důchodu v poloviční výši.

Pojištěnci, který splnil podmínky nároku na starobní důchod a nadále vykonává výdělečnou činnost, **se zvyšuje procentní výměra jeho starobního důchodu:**

- **nepobírá-li** starobní důchod ani invalidní důchod 3. stupně, zvyšuje se procentní výměra za každých 90 kalendářních dnů této činnosti o 1,5 % výpočtového základu
- **pobírá-li** starobní důchod **v poloviční výši**, zvyšuje se za dobu po 31. 12. 2009 procentní výměra důchodu za každých 180 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti o 1,5 % výpočtového základu
- **pobírá-li** starobní důchod **v plné výši**, zvyšuje se za dobu po 31. 12. 2009 procentní výměra důchodu za každých 360 kalendářních dnů o 0,4 % výpočtového základu; nárok na zvýšení procentní výměry důchodu v tomto případě má pojištěnec buď vždy až po 2 letech nepřetržitého výkonu výdělečné činnosti, nebo po skončení výdělečné činnosti.

13.5.2 Výše předčasného starobního důchodu

Výše procentní výměry činí za každý celý rok pojištění 1,5 % výpočtového základu. Takto stanovená výše se snižuje za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku o:

- 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dnů
- 1,2 % výpočtového základu za období od 361. kalendářního dne do 720. kalendářního dne
- 1,5 % výpočtového základu za období od 721. kalendářního dne

13.5.3 Výše invalidního důchodu

Výše procentní výměry se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění a dopočtené doby získané do dosažení důchodového věku, a to v závislosti na stupni invalidity.

Procentní sazba výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění činí:

- u invalidního důchodu 1. stupně 0,5 %
- u invalidního důchodu 2. stupně 0,75 %
- u invalidního důchodu 3. stupně 1,5 %

Nejnižší výše procentní výměry činí 770 Kč měsíčně.

13.5.4 Výše vdovského a vdoveckého důchodu

Výše procentní výměry činí 50 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu 3. stupně, na který měl nebo by měl zemřelý nárok v době smrti.

13.5.5 Výše sirotčího důchodu

Výše procentní výměry 40 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu 3. stupně, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti.

13.5.6 Společná ustanovení

Pokud jsou současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního důchodu nebo invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod, a to ten vyšší. Jsou-li splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a zároveň na výplatu vdovského/vdoveckého/sirotčího důchodu, vyplácí se vyšší důchod v plné výši a z ostatních se vyplácí polovina procentní výměry.

13.6 PODÁVÁNÍ ŽÁDOSTI O DŮCHOD A JEHO VÝPLATA

- všechny žádosti o důchod sepisují OSSZ příslušné podle místa trvalého bydliště žadatele
- žádost je možné sepsat nejdříve 4 měsíce před požadovaným datem přiznání důchodu
- při podání žádosti o dávku důchodového pojištění si občan zvolí způsob výplaty důchodu – bezhotovostně na účet nebo výplatu v hotovosti
- důchod se vyplácí oprávněné osobě nebo tzv. zvláštnímu příjemci
- důchody se vyplácejí dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách

13.7 VEDENÍ EVIDENČNÍCH LISTŮ DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

- evidenční listy důchodového pojištění (ELDP) jsou dokumenty nezbytné pro rozhodování o nárocích na důchod a určování jeho výše
- ELDP vedou zaměstnavatelé za své zaměstnance, kteří jsou účastni důchodového pojištění
- na ELDP jsou uvedeny:
 - ✓ doby pojištění
 - ✓ výše výdělku
 - ✓ vyloučené doby (doba pobírání nemocenských dávek)
- zaměstnavatel musí ELDP uzavřít:
 - ✓ při ukončení pracovního poměru
 - ✓ trvá-li pracovní poměr, vždy k 31. 12. daného roku – ELDP pak musí zaměstnavatel předat ČSSZ a stejnopis dát zaměstnanci; občané tak mají průběžnou kontrolu nad svým pojištěním.
- ELDP předkládají zaměstnavatelé ČSSZ prostřednictvím OSSZ/MSSZ PSSZ, v jejímž obvodu je útvar zaměstnavatele

13.8 ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

- ČSSZ je samostatnou rozpočtovou organizací podřízenou MPSV
- byla ustavena od 1. září 1990
- jako orgán státní správy vykonává působnost v oblasti důchodového pojištění, nemocenského pojištění a lékařské posudkové služby
- kompetence ČSSZ jsou upraveny **z. č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení**

- **ČSSZ plní tyto úkoly:**
 - ✓ rozhoduje o dávkách důchodového pojištění a zařizuje výplaty těchto dávek
 - ✓ rozhoduje o povinnosti občana vrátit dávku důchodového pojištění poskytnutou neprávem nebo v nesprávné výši
 - ✓ vybírá sociální pojištění (pojistné na sociální zabezpečení)
 - ✓ plní úkoly při výplatě dávek sociálního zabezpečení do ciziny
 - ✓ řídí a kontroluje činnost okresních správ sociálního zabezpečení
 - ✓ posuzuje zdravotní stav a pracovní schopnost občanů pro účely sociálního zabezpečení
 - ✓ vede evidenci práce neschopných občanů
- **organizační strukturu ČSSZ tvoří:**
 - ✓ ústředí ČSSZ a pracoviště ČSSZ
 - ✓ okresní správy sociálního zabezpečení
 - ✓ Pražská správa sociálního zabezpečení
 - ✓ Městská správa sociálního zabezpečení Brno

PRACOVNÍ LIST Č. 25

Důchodové pojištění

Posud'te, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá:

1. Důchodové pojištění je součástí systému sociálního pojištění.	ano	ne
2. Finanční dávky důchodového pojištění jsou vypláceny v případě vzniku těchto sociálních událostí: stáří, invalidita, těhotenství.	ano	ne
3. Starobní důchod mohou čerpat pojištěnci, kteří dosáhli stanoveného důchodového věku a získali potřebnou dobu pojištění.	ano	ne
4. Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod se od 1. 1. 2010 postupně prodlužuje tak, aby v konečné fázi činila u mužů 35 let a u žen 30 let.	ano	ne
5. V současné době je důchodový věk u žen závislý na počtu vychovaných dětí. Žena pečující o dítě ve věku do dosažení zletilosti o něj musela pečovat po dobu alespoň 10 roků.	ano	ne
6. V současné době se počet vychovaných dětí nezohledňuje při stanovení důchodového věku muže.	ano	ne
7. Pokud žena přijala dítě do pěstounské péče, nezahrnuje se toto dítě do počtu vychovaných dětí pro určení důchodového věku.	ano	ne
8. Potřebnou dobu pojištění pro nárok na starobní důchod může pojištěnec získat dvojím způsobem: povinným a náhradním.	ano	ne
9. Povinná doba důchodového pojištění se získává např. zaměstnáním. Prokazuje se evidenčním listem důchodového pojištění.	ano	ne
10. Náhradní doba důchodového pojištění zahrnuje např. dobu studia na SŠ, VOŠ nebo VŠ, a to maximálně po dobu prvních 6 let po dosažení 18 let věku.	ano	ne
11. U osoby, která byla zaregistrovaná v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP po 55. roku věku, se jako náhradní doba důchodového pojištění započítávají maximálně 2 roky evidence, kdy osobě nenáležela Pvn nebo PpR.	ano	ne
12. Pokud pojištěnec např. osobně pečuje o osobu závislou na péči jiné fyzické osoby ve stupni III, započítává se tato doba péče do náhradní doby důchodového pojištění.	ano	ne
13. Osoba, která není zaměstnaná a není zaregistrovaná v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP, nemá žádnou možnost, jak se po tuto dobu důchodově pojistit.	ano	ne
14. Český sociální systém umožňuje tzv. předčasný starobní důchod, tedy odchod do důchodu před dosažením důchodového věku. Osoba, jejíž důchodový věk činí 64 let, může o předčasný starobní důchod požádat již v 60 letech věku.	ano	ne
15. V případě předčasného starobního důchodu se výše vypláceného důchodu trvale krátí.	ano	ne
16. O invalidní důchod mohou žádat pouze pojištěnci, kteří se stali invalidní následkem pracovního úrazu.	ano	ne
17. Invalidita se posuzuje ve 3 stupních.	ano	ne
18. Zdravotní stav žadatelů o invalidní důchod posuzují lékaři OSSZ.	ano	ne
19. Pro účely invalidního důchodu se do potřebné doby pojištění započítává i doba	ano	ne

studia SŠ, VOŠ nebo VŠ, a to maximálně po dobu prvních 6 let studia po dosažení zletilosti.		
20. Od 18 let věku má nárok na invalidní důchod 3. stupně osoba, která se stala invalidní pro invaliditu 3. stupně, pokud tato invalidita vznikla před dosažením zletilosti.	ano	ne
21. Na vdovský důchod má za splnění podmínek nárok vdova po svém druhovi nebo manželovi.	ano	ne
22. Po uplynutí 1 roku výplaty vdovského důchodu náleží tento důchod vdově i nadále, pokud např. pečuje o nezaopatřené děti nebo o svého rodiče, který je závislý na péči jiné fyzické osoby ve stupni 2, 3 nebo 4.	ano	ne
23. Uzavřením nového manželství zaniká nárok na vdovský/vdovecký důchod.	ano	ne
24. Na sirotčí důchod vzniká za splnění podmínek nárok po každém z rodičů.	ano	ne
25. Na sirotčí důchod vzniká za splnění podmínek nárok po pěstounovi i po adoptivním rodiči.	ano	ne
26. Problematiku důchodového pojištění spravuje v ČR Česká správa sociálního zabezpečení, která je nadřízeným orgánem okresních SSZ, Pražské SSZ a Městské SSZ.	ano	ne
27. Žádost o důchod je možné podat nejdříve 3 měsíce před požadovaným datem přiznání důchodu.	ano	ne
28. Česká správa sociálního zabezpečení je organizací podřízenou Ministerstvu financí ČR.	ano	ne
29. Výplata důchodů se provádí v kalendářním měsíci, který následuje po kalendářním měsíci, za který náleží.	ano	ne
30. Problematiku důchodového pojištění upravuje z. č. 115/1995 Sb., o pojistném na sociální pojištění.	ano	ne

14 ZABEZPEČENÍ V NEZAMĚŠTNANOSTI

Součástí systému sociálního pojištění je i příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Toto pojistné slouží k zabezpečení osob, které se dostaly do stavu nezaměstnanosti a splnily podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

Problematiku zabezpečení v nezaměstnanosti upravuje **zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**.

Uchazečem o zaměstnání (UoZ) je fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání krajskou pobočku úřadu práce (ÚP), v jejímž územním obvodu má bydliště, a je ÚP zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání.

UoZ může být pouze fyzická osoba, která má na území ČR bydliště a která není:

- v pracovněprávním vztahu (zaměstnaná)
- OSVČ
- pěstounem, kterému je vyplácena odměna pěstouna ve zvláštních případech

UoZ se nemůže stát fyzická osoba v době, po kterou:

- je uznána DPN
- vykonává trest odnětí svobody, ochranné opatření zabezpečovací detenci nebo je ve vazbě
- pobírá PPM v době před porodem a 6 týdnů po porodu
- je invalidní ve 3. stupni

Zařazení a vedení v evidenci UoZ nebrání výkon činnosti na základě pracovního poměru, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy. Podmínkou pro zařazení a vedení v evidenci UoZ je, že výkon těchto činností není překážkou pro poskytování součinnosti ÚP při zprostředkování vhodného zaměstnání a pro přijetí nabídky vhodného zaměstnání.

14.1 PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI

Podpora v nezaměstnanosti (PvN) je finanční dávka vyplácená úřady práce, která slouží k hmotnému zabezpečení nezaměstnaných, kteří splnili zákonem stanovené podmínky.

Nárok na PvN má UoZ, který:

- získal v rozhodném období (poslední 2 roky před zařazením do evidence UoZ) zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění v délce alespoň 12 měsíců
- požádal ÚP, u kterého je veden v evidenci UoZ, o poskytnutí PvN
- ke dni, k němuž má být PvN přiznána, není poživatелеm starobního důchodu
- pokud UoZ nezískal v rozhodném období potřebnou dobu důchodového pojištění, lze tuto podmínku splnit i započtením tzv. náhradní doby zaměstnání:
 - ✓ příprava osoby se zdravotním postižením k práci (osobě se zdravotním postižením, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod, mzdu nebo náhradu mzdy, náleží po dobu účasti na přípravě k práci PpR; nevyžaduje se podmínka vedení v evidenci UoZ.)
 - ✓ pobírání invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně
 - ✓ osobní péče o dítě ve věku do 4 let
 - ✓ osobní péče o fyzickou osobu, která je závislá na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, pokud spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby (podmínka společné domácnosti se nevyžaduje u osoby blízké)
 - ✓ osobní péče o dítě mladší 10 let, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I
 - ✓ výkon dlouhodobé dobrovolnické služby nebo výkon veřejné služby, pokud rozsah vykonané služby překračuje v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu

Překrývají-li se doba důchodového pojištění získaná zaměstnáním a náhradní doba zaměstnání, započítává se přednostně doba důchodového pojištění získaná zaměstnáním.

Nárok na PvN nemá UoZ:

- se kterým byl v době posledních 6 měsíců před zařazením do evidence UoZ zaměstnavatelem skončen pracovněprávní vztah z důvodu porušení pracovní povinnosti nebo jiné povinnosti zaměstnance (pracovat řádně, plnit pokyny nadřízených) zvláště hrubým způsobem
- kterému vznikl nárok na výsluhový příspěvek, který je vyšší než PvN
- který ke dni, k němuž má být PvN přiznána, vykonává zaměstnání, kdy měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy

PvN náleží od:

- PvN náleží UoZ při splnění stanovených podmínek ode dne podání písemné žádosti o PvN
- jestliže UoZ požádá o poskytnutí PvN nejpozději do 3 pracovních dnů po skončení zaměstnání nebo činností, které jsou považovány za náhradu doby zaměstnání, přizná se PvN ode dne následujícího po skončení zaměstnání nebo uvedených činností

Podpůrčí doba u PvN:

- 5 měsíců u osob ve věku do 50 let
- 8 měsíců u osob ve věku nad 50 let do 55 let
- 11 měsíců u osob ve věku nad 55 let

Rozhodující pro délku podpůrčí doby je věk UoZ dosažený ke dni podání žádosti o PvN.

Do podpůrčí doby se nezapočítává doba:

- pobírání dávek nemocenského pojištění
- vykonávání zaměstnání, kdy měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy
- poskytování PpR
- vazby

UoZ, kterému z posledního zaměstnání bylo vyplaceno odstupné, odbytné nebo odchodné, se PvN poskytne až po uplynutí doby, která odpovídá výši odstupného...

UoZ se P_vN neposkytuje po dobu:

- poskytování starobního důchodu
- poskytování dávek nemocenského pojištění
- vazby
- pobírání PpR
- vykonávání zaměstnání, kdy měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy

Výše P_vN se stanoví procentní sazbou z průměrného měsíčního čistého výdělku, který byl u UoZ zjištěn v jeho posledním ukončeném zaměstnání v rozhodném období (období posledních 2 let):

- první 2 měsíce 65 %
- 3. – 4. měsíc 50 %
- od 5. měsíce 45 %
- v případě, že UoZ před zařazením do evidence UoZ *bez vážného důvodu* ukončil poslední zaměstnání sám nebo dohodou se zaměstnavatelem, činí procentní sazba P_vN 45% po celou podpůrčí dobu

Vypočtená výše P_vN se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Vážnými důvody jsou:

- nezbytná osobní péče o dítě ve věku do 4 let
- nezbytná osobní péče o fyzickou osobu, která je závislá na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, pokud s UoZ trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby
- docházka dítěte do předškolního zařízení a PŠD dítěte
- místo výkonu nebo povaha zaměstnání 2. manžela nebo partnera
- okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnancem²⁹
- zdravotní důvody, které podle lékařského posudku brání vykonávat zaměstnání
- jiné vážné osobní důvody – např. etické, náboženské

²⁹ **Zaměstnanec může pracovní poměr okamžitě zrušit jen, jestliže:**

- podle lékařského posudku vydaného zařízením závodní preventivní péče nebo rozhodnutím příslušného správního orgánu, který lékařský posudek přezkoumává, nemůže dále konat práci bez vážného ohrožení svého zdraví a zaměstnavatel mu neumožnil v době 15 dnů ode dne předložení tohoto posudku výkon jiné pro něho vhodné práce
- zaměstnavatel mu nevyplatil mzdu nebo náhradu mzdy anebo jakoukoli jejich část do 15 dnů po uplynutí období splatnosti

Vážné důvody musí UoZ úřadu práce hodnověrně prokázat. Pokud by se mu to nepodařilo, PvN dostane ve snížené výměře 45 %.

U UoZ, který má nárok na výsluhový příspěvek a současně mu vznikne nárok na PvN, se výše PvN stanoví jako rozdíl mezi PvN a výsluhovým příspěvkem.

Maximální výše PvN = 0,58 x průměrná mzda v národním hospodářství za 1. – 3. čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém byla podána žádost o PvN.

Stanovení výše PvN u UoZ, kteří:

- splnili podmínku náhradní doby zaměstnání a tato doba se posuzuje jako poslední zaměstnání
 - bez svého zavinění **nemůže osvědčit vyšší průměrného měsíčního čistého výdělku**
 - první 2 měsíce ... 0,15 x
 - 3. – 4. měsíc 0,12 x
 - od 5. měsíce 0,11 x
- } průměrná mzda v národním hospodářství³⁰
za 1. – 3. čtvrtletí kalendářního roku, který předchází
kal. roku, ve kterém byla podána žádost o PvN

Vypočtená výše PvN se zaokrouhluje na celé Kč nahoru.

Jsou-li splněny podmínky pro poskytování PvN jen po část kalendářního měsíce, náleží PvN v poměrné výši odpovídající počtu kalendářních dnů, kdy tyto podmínky byly splněny. Výsledná částka se zaokrouhluje na celé Kč nahoru.

Nárok na PvN zaniká:

- uplynutím podpůrčí doby
- ukončením vedení v evidenci UoZ
- vyřazením z evidence UoZ

³⁰ Vyšší průměrné mzdy za 1. až 3. čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku vyhlásí MPSV na základě údajů Českého statistického úřadu sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů.

UoZ, kterému v posledních 2 letech před zařazením do evidence UoZ:

- **neuplynula celá podpůrčí doba:**
 - ✓ a po uplynutí části podpůrčí doby získal zaměstnáním dobu důchodového pojištění alespoň 3 měsíce, má nárok na P_vN po celou podpůrčí dobu
 - ✓ a po uplynutí části podpůrčí doby získal zaměstnáním dobu důchodového pojištění kratší než 3 měsíce, má nárok na P_vN po zbývající část podpůrčí doby
- **uplynula celá podpůrčí doba** – má nárok na P_vN, pokud po uplynutí této podpůrčí doby získal zaměstnáním dobu důchodového pojištění alespoň 6 měsíců (nevyžaduje se ze zdravotních důvodů)

Výpočet P_vN u OSVČ – výše P_vN u UoZ, který naposledy před zařazením do evidence UoZ vykonával samostatnou výdělečnou činnost, se stanoví procentní sazbou z posledního vyměřovacího základu v rozhodném období přepočteného na 1 kalendářní měsíc.

14.2 PODPORA PŘI REKVALIFIKACI

Nárok na podporu při rekvalifikaci (PpR) má UoZ, který se účastní rekvalifikace zabezpečované ÚP a ke dni, k němuž má být PpR přiznána, není poživatelem starobního důchodu. Rozhodným obdobím pro posuzování nároků na PpR jsou poslední 2 roky před zařazením do evidence UoZ.

Podpůrčí doba – PpR se poskytuje po celou dobu rekvalifikace, s výjimkou:

- poskytování starobního důchodu
- poskytování dávek nemocenského pojištění
- vazby

Výše PpR se stanoví procentní sazbou (60 %) z průměrného měsíčního čistého výdělku, který byl u UoZ zjištěn v jeho posledním ukončeném zaměstnání v rozhodném období (období posledních 2 let).

Maximální výše PpR činí 0,65násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. až 3. čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém UoZ nastoupil na rekvalifikaci.

Vypočtená výše PpR se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Stanovení výše P_{vN} u UoZ, kteří:

- **splnili podmínku náhradní doby zaměstnání** a tato doba se posuzuje jako poslední zaměstnání
- bez svého zavinění **nemůže osvědčit výši průměrného měsíčního čistého výdělku** 0,14 x průměrná mzda v národním hospodářství za 1. – 3. čtvrtletí kalendářního roku, který předchází kalendářnímu roku, ve kterém UoZ nastoupil na rekvalifikaci

Jsou-li splněny podmínky pro poskytování PpR jen po část kalendářního měsíce, náleží PpR v poměrné výši odpovídající počtu kalendářních dnů, kdy tyto podmínky byly splněny. Výsledná částka se zaokrouhluje na celé Kč nahoru.

Výpočet P_{vN} a P_{pR} u OSVČ:

Výše P_{vN} a P_{pR} u UoZ, který naposledy před zařazením do evidence UoZ vykonával samostatnou výdělečnou činnost, se stanoví procentní sazbou z posledního vyměřovacího základu v rozhodném období přepočteného na 1 kalendářní měsíc.

PRACOVNÍ LIST Č. 26

Zabezpečení v nezaměstnanosti

U všech příkladů posuďte, zda má žadatel nárok na dávky zabezpečení v nezaměstnanosti, uveďte jejich název a svou odpověď zdůvodněte. Pokud bude mít na dávky nárok, určete jejich výši po celou podpůrní dobu.

1. muž narozený 11. 6. 1985, do evidence UoZ na ÚP se zaregistroval 2. 5. 201_, v posledních 2 letech: 10 měsíců studium VŠ denní formou, 8 měsíců zaměstnaný (prům. ČMPŘ 13.897 Kč), 6 měsíců zaměstnaný (prům. ČMPŘ 16.021 Kč, zaměstnání na dobu určitou)

2. žena narozená 15. 10. 1978, do evidence UoZ na ÚP se zaregistrovala 3. 2. 201_, v posledních 2 letech: 6 měsíců mateřská dovolená, 18 měsíců rodičovská dovolená

3. muž narozený 29. 7. 1989, do evidence UoZ na ÚP se zaregistroval 3. 3. 201_, v posledních 2 letech: 7 měsíců rodičovská dovolená, 17 měs. zaměstnaný (prům. ČMPŘ 28.206 Kč, výpověď ze strany zaměstnance – bez vážného důvodu)

4. žena narozená 16. 8. 1961, do evidence UoZ na ÚP se zaregistrovala 2. 1. 201_, v posledních 2 letech: 10 měsíců ID 3. stupně, 14 měsíců ID 2. st. + zaměstnaná (prům. ČMPŘ 12.367 Kč, zaměstnání ukončila na vlastní žádost, bez vážného důvodu)

5. žena narozená 10. 1. 1963, do evidence UoZ na ÚP se zaregistrovala 2. 1. 201_, v posledních 2 letech: 24 měsíců péče o nemocnou dceru (osoba závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II), v únoru a březnu bude navštěvovat rekvalifikační kurz zajišťovaný ÚP

6. muž narozený 14. 4. 1961, do evidence UoZ na ÚP se zaregistroval 3. 2. 201_, v posledních 2 letech: 24 měsíců zaměstnaný (prům. ČMPŘ 25.870 Kč, zaměstnání ukončeno na základě výpovědi ze strany zaměstnavatele, odstupné ve výši 3 měsíčního platu)

7. muž narozený 5. 10. 1963, do evidence UoZ na ÚP se zaregistroval 1. 6. 201_, v posledních 2 letech: 24 měsíců zaměstnaný (pracovní poměr na dobu určitou, prům. ČMPŘ 13. 785 Kč), žadatel pobírá výsluhový příspěvek 7.038 Kč

Seznam použitých zkratek

ČMPŘ – čistý měsíční příjem
ČR – Česká republika
ČSSR – Československá socialistická republika
ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení
DB – doplatek na bydlení
DPN – dočasná pracovní neschopnost
DV – důchodový věk
DVZ – denní vyměřovací základ
ELDP – evidenční list důchodového pojištění
EM – existenční minimum
EU – Evropská unie
ID – invalidní důchod
MD – mateřská dovolená
MM – minimální mzda
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSSZ – Městská správa sociálního zabezpečení Brno
MŠ – mateřská škola
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NM – náhrada mzdy
NP – nemocenské pojištění
ODP – očekávaný den porodu
OP – odměna pěstouna
OSN – Organizace spojených národů
OSSZ – okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná
PD – podpůrčí doba
PHHV – průměrný hrubý hodinový výdělek
PP – pěstounská péče
PPM – peněžitá pomoc v mateřství
PpR – podpora při rekvalifikaci
PSSZ – Pražská správa sociálního zabezpečení

PŠD – povinná školní docházka
PvN – podpora v nezaměstnanosti
PŽb – příspěvek na živobytí
RD – rodičovská dovolená
SD – starobní důchod
SSP – státní sociální podpora
SŠ – střední škola
SZA – sociální zabezpečení
UoZ – uchazeč o zaměstnání
ÚP – úřad práce
ÚSP – ústav sociální péče
VDLP – Všeobecná deklarace lidských práv
VOŠ – vyšší odborná škola
VPTM – vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
VŠ – vysoká škola
VTOS – výkon trestu odnětí svobody
ZŠ – základní škola
ŽM – životní minimum

Seznam použitých pramenů

Literatura:

1. DAVID, R. *Politologie. Základy společenských věd*. Olomouc: NAKLADATELSTVÍ OLOMOUC, 2003. 458 s.
2. KNITL, J. a kol. *Bohouš a Dáša za lidská práva*. Praha: Člověk v tísní o.p.s., 2008. 84 s.
3. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI a.s., 2005. 504 s.
4. NÁDVORNÍK, O., CHÁRA, P. *Bohouš a Dáša proti chudobě*. Praha: Člověk v tísní o.p.s., 2006. 63 s.
5. PRŮŠA, L. *Ekonomie sociálních služeb*. Praha: ASPI a. s., 2007. 180 s.
6. *Sociální zabezpečení 2011*. Praha: ČSSZ, 2011. 32 s.
7. TOMEŠ, I. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: SOCIOKLUB, 2001. 262 s.
8. TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: C. H. Beck, 2002. 388 s.

Právní normy:

1. Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě
2. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
3. Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
4. Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
5. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
6. Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění
7. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
8. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
9. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
10. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
11. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
12. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
13. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Internetové zdroje:

1. MPSV. *Důchodová reforma*. [online]. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/10450>>
2. WWW.MPSV.CZ
3. WWW.CSSZ.CZ